

Tekst: Leon Peterse en Joke Petri, Voorschoten

Grafische vormgeving: Suzanne Nuis, Haarlem

Zetwerk: Crius Group, Hulshout

Cartografie: Jan ter Haar en Leny van Gool, Hoofddorp; G-O graphics, Wijk bij Duurstede

Redactie: Jolanda Konings, Alexander Reeuwijk

Omslagfoto: Alexander Reeuwijk

Fotografie: Leon Peterse, Joke Petri en Alexander Reeuwijk

ISBN 978 90 257 6453 1

ISBN 978 90 257 6454 8 (e-book)

NUR 517

Twaalfde druk 2018

© Uitgeverij J.H. Gottmer/H.J.W. Becht BV

Postbus 317, 2000 AH Haarlem

Uitgeverij J.H. Gottmer/H.J.W. Becht BV is onderdeel van de Gottmer Uitgevers Groep BV

Samensteller en uitgever hebben geprobeerd om alle gegevens zo duidelijk en volledig mogelijk te verschaffen. Noch de samensteller noch de uitgever kan enige aansprakelijkheid aanvaarden voor mogelijk negatieve gevolgen van gebruik van dit boek. Ook hebben samensteller en uitgever zich de grootste moeite getroost om alle rechthebbenden van het gebruikte beeldmateriaal te achterhalen. Voor onverhoopt toch onjuiste vermelding stelt noch de samensteller noch de uitgever zich aansprakelijk.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of een andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Alle Dominicus-reisgidsen worden voortdurend geactualiseerd. Natuurlijk kan het ondanks onze zorg voorkomen dat je op reis merkt dat er veranderingen hebben plaatsgevonden die onze redactie niet tijdig bereikt hebben. We stellen het erg op prijs als je ons informatie over gewijzigde omstandigheden toestuurt: daarmee help je ons de volgende drukken actueel te houden. Je kunt ons bereiken via: travel@gottmer.nl. Meer informatie is te vinden op onze website: www.dominicus.info.

Inhoud

- 7 Kaarten en plattegronden
- 9 Woord vooraf
- 1 11 Kennismaking met India**
 - 12 India in cijfers
 - 12 Besneeuwde bergtoppen en tropische regenwouden
 - 13 Gevarieerde planten- en dierenwereld
 - 14 Nationale parken en reservaten
 - 16 Verzengende hitte en ijzige kou
 - 18 Gemêleerde bevolking
 - 21 Geen eenheidstaal
 - 23 Bestuur en staatsinrichting
 - 25 Economische ontwikkelingen
 - 30 Samenleving
 - 35 Omgangsvormen
 - 36 De Indiase keuken
- 2 41 Geschiedenis in vogelvucht**
 - 42 Induscultuur en komst van de Ariërs
 - 42 Arische dynastieën
 - 43 Dravidische dynastieën
 - 45 Rijk van de Mogols
 - 47 Brits-Indië
 - 53 Onafhankelijk India
- 3 61 Godsdienst en cultuur**
 - 62 Hindoeïsme
 - 64 Boeddhisme
 - 65 Islam
 - 68 Godsdienst van de Sikhs
 - 69 Jainisme
 - 70 Parsisme
- 71 Jodendom en christendom
- 72 Architectuur en beeldhouwkunst
- 76 Literatuur
- 79 Festivals
- 4 83 Delhi**
 - 84 Bestuurscentrum en verkeersknooppunt
 - 84 De acht steden
 - 87 Stadsindeling
 - 88 Old Delhi
 - 94 New Delhi
 - 99 Qutab Minar-complex
- 5 107 Kashmir en Ladakh**
 - 108 Drie regio's
 - 108 Kashmir
 - 111 Ladakh
 - 116 Van Delhi naar Leh
 - 118 Leh en omgeving
 - 122 Tochten door Ladakh
- 6 131 Rajasthan**
 - 132 Deelstaat met twee gezichten
 - 132 Een roemrucht verleden
 - 137 Jaipur en omgeving
 - 148 Regio Shekhawati
 - 155 Bikaner
 - 159 Jaisalmer
 - 167 Jodhpur
 - 172 Omgeving van Jodhpur
 - 174 Udaipur
 - 180 Ranakpur
 - 181 Pushkar
 - 183 Bundi

Kaarten en plattegronden

185 Ranthambhore Nationaal Park

7 193 Uttar Pradesh

194 Geschiedenis
195 Lucknow
197 Agra
205 Omgeving Agra
211 Varanasi
219 Omgeving Varanasi

8 225 Madhya Pradesh

226 Land van het Midden
227 Gwalior
229 De erotische tempels van Khajuraho

9 243 Odisha

244 Rijstkom
244 Bhubaneswar
248 Puri
249 Konark
250 De minderheden van Odisha

10 259 Kolkata

260 Parel van het Oosten
261 Bezienswaardigheden

11 273 Darjeeling en Sikkim

274 Darjeeling
280 Sikkim

12 293 Arunachal Pradesh en Assam

294 Arunachal Pradesh
302 Assam en Kaziranga National Park

13 307 Mumbai

309 Megapolis Mumbai

311 Van vissersdorp tot metropool

314 Stadsindeling
315 Bezienswaardigheden
323 Grotten van Elephanta

14 329 Aurangabad en de rotstempels van Ajanta en Ellora

330 Muurschilderingen en bouwkunst
330 Aurangabad en omgeving
333 Ajanta
337 Ellora

15 347 Goa

349 Portugees verleden
350 Panaji
351 Oud-Goa
354 Stranden
356 Markten en natuurreservaten

16 363 Zuid-India

364 Geschiedenis en bevolking
368 Chennai
372 Kanchipuram
373 Mahabalipuram
376 Tiruchirappalli
377 Thanjavur
378 Madurai
380 Periyar-wildreservaat
381 Thiruvananthapuram
381 Backwater Trip
384 Kochi
385 Mysuru
388 Belur en Halebid
389 Hampi

i 396 Algemene informatie

r 409 Register

85 Delhi

119 Leh

138 Jaipur

149 Shekhawati

161 Jaisalmer

167 Jodhpur

174 Udaipur

198 Agra

207 Fatehpur Sikri

212 Varanasi

230 Khajuraho

245 Bhubaneswar

262 Kolkata

275 Darjeeling

281 Sikkim

283 Gangtok

294 Arunachal Pradesh en Assam

312 Mumbai

332 Aurangabad

348 Goa

364 Zuid-India

369 Chennai

Woord vooraf

India is een enorm land. Het aantal bezienswaardigheden is zo groot dat er meer dan één reis nodig is om een goede indruk te krijgen van de schatten van de cultuur en natuur van India. De attracties zijn bijzonder gevarieerd. Zo kun je een bezoek brengen aan een Tibetaans klooster hoog in de bergen van de Himalaya, of een hindoetempel bewonderen die compleet is overdekt met erotisch beeldhouwwerk. Je kunt overnachten in paleizen die vroeger de maharadja toebehoorden, ronddwalen in forten uit de tijd van de mogols, kameelsafari's maken door de woestijn, zonnen op fraaie palmenstranden, of op zoek gaan naar de koninklijke Bengaalse tijger in een van de wildreservaten.

India is een land van contrasten. De rivier de Ganges ontspringt in het hoogste gebergte ter wereld en stroomt daarna door een vlakte op zeeniveau. Op de toppen van de Himalaya heersen arctische temperaturen, terwijl het in het zuiden tropisch warm is. Als de moesson de deelstaat Assam tot de natste plek op aarde maakt, is de Tharwoestijn in het westen zo droog als de Sahara. Ook de verschillen tussen de bevolkingsgroepen zijn opvallend. Zo lijken de aan de Tibetanen verwante Ladakhi's uit het noorden vrijwel niet op hun landgenoten in het zuiden.

India is, met meer dan een miljard inwoners, na China het land met de meeste bewoners op aarde. Het is ook de grootste democratie ter wereld en dat mag, gezien de talrijke politieke, godsdienstige en etnische tegenstellingen, een hele prestatie worden genoemd. Economisch gaat het India voor de wind. Samen met Brazilië, Rusland en China maakt India deel uit van BRIC: landen die zich economisch sterk ontwikkelen en steeds meer een belangrijke rol als supermacht spelen.

Leon Peterse en Joke Petri

Kennismaking met India

Door de enorme grootte van het land kent India sterke verschillen in landschap en klimaat. Naast vruchtbare, door rivieren bevoeide vlakten zoals het stroomgebied van de Ganges zijn er droge gebieden als de Tharwoestijn in Rajasthan. Tropische regenwouden kenmerken Zuid-India, besneeuwde bergtoppen het noorden. Zompige moerassen worden afgewisseld door zonovergoten palmenstranden in Goa en Kerala.

India heeft een rijkgeschakeerde planten- en dierenwereld. De flora loopt uiteen van rododendronbossen in het hoge noorden en doornstruiken in woestijngebieden tot mangrovewouden in het oosten en teakbomen in het zuiden. Diersoorten te over, al wordt het voortbestaan van een aantal soorten bedreigd. De eenhoornige neushoorn doet het nog vrij goed, maar het aantal Bengaalse koningstijgers gaat schrikbarend snel achteruit. Wie wil kennismaken met de rijke Indiase natuur, kan terecht in een van de nationale parken.

Etnisch en religieus is India een lappendeken. Alle wereldgodsdiensten zijn er vertegenwoordigd. Dé Indiër bestaat niet. Er leeft een groot aantal uiteenlopende bevolkingsgroepen, zoals de Kashmiri en Ladakhi in het noorden, de Rajpoeten in Rajasthan en de Tamils in het zuidoosten. Elke groep heeft zijn eigen unieke cultuur, taal en religieuze gebruiken.

< Schrijvende vrouw in Jodhpur.

De kurkdrome Tharwoestijn in het westen van India.

INDIA IN CIJFERS

Met een oppervlakte van 3,3 miljoen km² is India ongeveer honderd maal zo groot als Nederland. Het is daarmee het op zes na grootste land ter wereld. De afstand tussen Leh, de hoofdstad van de noordelijke regio Ladakh en Kaap Comorin in het zuiden bedraagt bijna 3000 km; de woestijnstad Jaisalmer in het westen ligt ca. 1800 km van de drukke metropool Kolkata in het oosten. India ligt tussen 8 en 37 graden noorderbreedte en 68 en 97 graden oosterlengte en grenst in het noorden aan Pakistan, China, Nepal, Bhutan, Bangladesh en Myanmar en in het zuiden aan Sri Lanka. India wordt omringd door de Arabische Zee, de Indische Oceaan en de Golf van Bengalen. Naast het vasteland behoren tot het territorium van India de eilandengroepen Lakshadweep in het westen en de Andamanen en Nicobaren in het zuidoosten.

BESNEEUWDE BERGTOPPEN EN TROPISCHE REGENWouden

India heeft aan bijna alle kanten natuurlijke grenzen: in het oosten de Golf van Bengalen en het heuvelland dat India van Birma scheidt, in het noorden de Himalaya, in het westen de Tharwoestijn, het moerasgebied van de Rann of Kutch en de Arabische Zee en in het zuiden de Indische Oceaan.

Het Indiase landschap valt grofweg in drie typen uiteen. In het noorden domineren de bergen van de Himalaya (Sanskriet voor: land van de sneeuw). In het Indiase deel ervan liggen twee van de hoogste toppen ter wereld:

8586 m hoge Kanchenjunga in Sikkim (de hoogste top na de Mount Everest) en de Nanda Devi (7816 m). Het gebergte wordt doorsneden door lieflijke dalen, zoals de prachtige vallei van Kashmir.

Ten zuiden van de Himalaya ligt de Noord-Indiase vlakte. Dit is het stroomgebied van de rivieren de Ganges en Brahmaputra, gletsjerrivieren die de irrigatie van het omliggende land mogelijk maken. Omdat deze rivieren niet van de moessonregens afhankelijk zijn, leveren ze het hele jaar door water. De slibafzetting door de rivieren maakt van de vlakte een heel vruchtbaar landbouwgebied. De hoogvlakte van Deccan ligt ten zuiden van de Noord-Indiase vlakte en wordt in het oosten en westen begrensd door langs de kust gelegen heuvels, de Ghats. Deze Oost- en West-Ghats komen in het zuiden bij elkaar en vormen daar het heuvelland van de Nilgiri, dat met zijn aangename temperaturen een toevluchtsoord is voor eenieder die de hitte van lager gelegen oorden wil ontvluchten. De hoogvlakte wordt doorkruist door rivieren die voor hun water afhankelijk zijn van de moessonregens: het waterpeil is dan ook sterk wisselend. De grootste rivieren op de hoogvlakte zijn de Krishna en de Godavari.

GEVARIEERDE PLANTEN- EN DIERENWERELD

Door grote verschillen in hoogte, neerslag en temperatuur heeft India een rijk gevarieerde vegetatie met ongeveer 15.000 soorten planten. De oorspronkelijke begroeiing bestaat uit tropisch regenwoud, moessonbos en mangrovewouden. Maar de bossen zijn op grote schaal aangetast door het onverantwoord kappen van bomen. Daarom heeft de regering de wouden nu onder staatstoezicht geplaatst.

Op grond van beplantingskenmerken kunnen worden onderscheiden: de zone van de Himalaya in het noorden, de Noord-Indiase vlakte, het plateau van Deccan en zuidwestelijk India.

De Himalaya kent een alpiene vegetatie. Er is een duidelijk onderscheid tussen een oostelijk en westelijk deel van het gebergte. Het oosten is vochtiger. Er komen verschillende soorten rododendrons voor. De zuidelijke uitlopers van dit deel van de Himalaya zijn bedekt met tropisch regenwoud. De enorme jaarlijkse neerslag in deze streek maakt de verbouw van thee mogelijk. Assam is de belangrijkste Indiase theeproducent. In het westen vind je vooral coniferen, terwijl het zuidelijk gedeelte ervan bedekt is met subtropische bomen en struiken. De contrasten in dit drogere deel van de Himalaya zijn groot: een duidelijker verschil dan tussen de groene *happy valley* van Kashmir en het kale maanlandschap van Ladakh is nauwelijks denkbaar.

Het uiterste westen van de Noord-Indiase vlakte ontvangt zeer weinig neerslag. Een groot deel van de deelstaat Rajasthan bestaat uit boomloze woestijn met een vegetatie van doornige en droogtebestendige struiken. De delta van de Ganges in het oosten daarentegen heeft tropisch regenwoud en

Vissers in Pulicat, de oudste Nederlandse handelspost in India.

vooral te zien in steden als Mumbai en Bangaluru. De kantoorgebouwen die hier in hoog tempo verrijzen en de yuppen die steeds vaker in het straatbeeld verschijnen, maken duidelijk dat de nieuwe tijd hier definitief is aangebroken.

De snel groeiende Indiase middenklasse profiteert het meest van de nieuwe economische politiek. Voor de armen op het platteland en de bewoners van de sloppenwijken is de liberalisering minder goed verlopen.

Middelen van bestaan

Landbouw

Ondanks de groei van de industriële productie is India een overwegend agrarisch land. Van het nationaal inkomen wordt 18% in deze sector verdiend; de helft van het grondgebied bestaat uit bouwland; 50% van de beroepsbevolking is in de landbouw werkzaam en meer dan de helft van de bevolking woont op het platteland.

India is de grootste producent ter wereld van van rijst, jute en sesamzaad en is na China de grootste leverancier van thee en van pinda's. Andere belangrijke landbouwgewassen zijn katoen, koffie, suiker, tabak en rubber. Het land levert ongeveer een derde van de totale wereldproductie aan specerijen.

INDIA IN CYBERSPACE: EEN SUCCESVERHAAL

Binnen de dienstensector speelt de informatie- en communicatietechnologie (ICT) een steeds grotere rol. In korte tijd heeft India een fikse reputatie opgebouwd in het ontwikkelen van software. Werken in de ICT-sector is de droom van iedere student. India heeft na de Verenigde Staten het hoogste aantal universitair opgeleide en Engelssprekende ICT'ers ter wereld. De stad Bangalore in de deelstaat Karnataka heeft nu al de bijnaam 'Silicon Valley van India'.

India is volop aanwezig in cyberspace. De feiten spreken voor zich. De export van softwareproducten stijgt jaarlijks met 50%. Talrijke Amerikaanse softwarebedrijven zijn door Indiërs opgezet. Bijna een kwart van het personeel van Microsoft is van Indiase afkomst. Indiase IT-bedrijven als Infosys staan genoteerd aan de Amerikaanse technologiebeurs Nasdaq. En steeds meer westerse bedrijven besteden hun programmeerwerk uit aan Indiase ondernemingen. Duitsland overweegt zelfs om duizenden Indiase software-ingenieurs binnen te halen om aan de vraag naar geschoolde ICT'ers te kunnen voldoen.

De veestapel is met meer dan 400 miljoen stuks de grootste ter wereld, maar de gezondheid van de dieren is slecht. Het vee wordt vooral als last- en trekdier gebruikt.

India heeft veel grootgrondbezitters die hun land verpachten aan kleine boeren. Het ontbreekt de pachters op hun kleine lapjes grond aan middelen om te investeren, waardoor de productie laag blijft. Toch stijgt de totale landbouwproductie sneller dan de bevolking. Dit is te danken aan de Groene Revolutie, het op grote schaal toepassen van kunstmest en het introduceren van nieuwe gewassen. De Groene Revolutie die vooral op grotere boerderijen heeft plaatsgevonden, zorgde ervoor dat India nu zijn eigen bevolking kan voeden. De hongersnoden die in de jaren zestig het land teisterden, behoren daarmee tot het verleden.

Mijnbouw en industrie

India heeft veel bodemschatten. Zo wordt de Indiase ijzerertsvoorraad op een kwart van de wereldreserve geschat. Andere delfstoffen zijn mica, mangaan, steenkool en goud.

De voornaamste industriële centra zijn Mumbai, Kolkata, Bangaluru en Chennai. Er is een uitgebreide metaal-, textiel- en chemische industrie. Ook de productie van elektrotechnische apparaten, auto's, schepen, vliegtuigen en locomotieven neemt een vooraanstaande plaats in.

Een verhaal apart is de Indiase filmindustrie. Het land levert duizenden films per jaar af en is daarmee de grootste filmproducent ter wereld. Centra

uien- en knoflookverkooper op de Devarajamarkt in Mysuru.

van belang zijn Kerala, Kolkata en vooral Mumbai, het Hollywood van India. Indiase films zijn spektakelstukken van drie tot vier uur, met veel stunts en actie, afgewisseld met mierzoete romantiek. Dit Indiase filmgenre is bekend onder de naam Bollywood, een samentrekking van Bombay en Hollywood. Films zijn niet meer weg te denken uit het maatschappelijk leven: torenhoge aankondigingen, ellenlange rijen voor de bioscopen en ex-filmsterren als politici zijn er het bewijs van.

SAMENLEVING

Onderwijs

Het onderwijs is op westerse leest geschoeid. Het is opgebouwd uit zeven jaar basisonderwijs, drie jaar middenschool, twee jaar hoger onderwijs en drie jaar universiteit.

Het basis- en voortgezet onderwijs voor jongeren van vijf tot vijftien jaar is openbaar. Hoewel er leerplicht is, wordt er door lang niet alle jongeren gebruikgemaakt van het onderwijs. Het onderricht is weliswaar gratis, maar de pennen en schooluniformen moeten door de ouders worden betaald. Veel ouders kunnen dit nauwelijks opbrengen en ze kunnen hun kinderen ook niet missen op het land of in de huishouding. Het onderwijs wordt vooral gevolgd door kinderen van de beter gesitueerden. Ouders twijfelen vaak aan het nut van onderwijs dat zelfs niet over de eenvoudigste middelen kan

beschikken: veel scholen bestaan uit een houten gebouw met slechts één onderwijzer, zonder schoolborden en drinkwater. De helft van alle leerplichtige kinderen gaat al na vier jaar van school.

Het hoger onderwijs is met honderden universiteiten en duizenden scholen voor hoger onderwijs goed ontwikkeld. De studenten hebben echter weinig toekomstperspectief; een groot deel van de afgestudeerden is werkloos of werkt onder zijn niveau.

Analfabetisme

Analfabetisme is wijdverspreid, vooral op het platteland. Het percentage ongeletterden is weliswaar verminderd van 85% in 1947 tot 25% in 2012, maar door de sterke bevolkingsgroei groeide het aantal analfabeten tot voor kort onverminderd door. Bij de voorlopige resultaten van de volkstelling van 2001 bleek dat voor het eerst sinds de onafhankelijkheid het absolute aantal analfabeten is afgenomen. Desondanks woont bijna de helft van alle jeugdige ongeletterden ter wereld in India.

De verschillen tussen de regio's en die tussen mannen en vrouwen zijn groot. In deelstaten als Bihar, Madhya Pradesh en Rajasthan kan bijna de helft van de bevolking lezen noch schrijven, terwijl in de deelstaat Kerala slechts 5% van de bevolking analfabeet is. Vrouwen krijgen traditioneel minder onderrecht dan mannen en in de deelstaat Rajasthan was het aantal vrouwen dat kan lezen en schrijven tot voor kort op één hand te tellen.

Geboortebeperking

Als het Indiase bevolkingsaantal met de huidige snelheid blijft groeien, zal het land in de komende jaren China voorbij streven en de meeste inwoners ter wereld tellen. Geboortebeperking is daarom absolute voorwaarde voor een beter bestaan van de individuele Indiër.

De Indiase overheid heeft sinds de onafhankelijkheid een aantal stappen gezet om de bevolkingsgroei terug te dringen. Zo zijn vanaf begin jaren vijftig klinieken voor *family planning* opgezet, vooral op het platteland waar

Schoolmeisje uit Madhya Pradesh.

Vrouwen moeten er rekening mee houden dat topless zonnen verboden is. Bovendien oefent de aanwezigheid van westers bloot op Indiase mannen een onweerstaanbare aantrekkingskracht uit.

Handen schudden is in India veel minder gebruikelijk dan in het Westen. Indiase mannen hebben er in de regel geen moeite mee de (kasteloze) buitenlander de hand te schudden. Indiase vrouwen zullen er veel minder snel toe overgaan: zij zullen eerder de handpalmen voor de borst tegen elkaar houden, een kleine knik maken en de groet *namaste* uitspreken.

Hou er rekening mee dat de linkerhand in India als onrein wordt beschouwd. Deze hand wordt gebruikt bij de reiniging (met water) op het toilet. Raak daarom nooit iemand aan met de linkerhand en gebruik, als je op Indiase wijze met de hand eet, alleen de rechterhand.

Ongetwijfeld zal men tijdens het bezoek geconfronteerd worden met talrijke bedelaars. Bedenk voordat je iets geeft dat een aantal van hen, zeker bij de toeristische trekpleisters, een meer dan modaal Indiaas inkomen geniet. Bedelende kinderen worden soms opzettelijk verminkt, om zo meer geld te genereren, wat ze vervolgens moeten afstaan. Als alternatief kun je ook fruit geven, wat de kinderen dan bij voorkeur meteen op moeten eten. Zo weet je zeker dat het bij hen terecht komt.

DE INDIASE KEUKEN

Een van de redenen om naar India te reizen is de rijkdom van de keuken. De uitgebreide Indiase keuken wordt gekenmerkt door het gebruik van kerrie, pepers en andere kruiden en specerijen. Tot de standaardmaaltijd van de Indiër behoort de curry, een gekruide schotel bestaande uit vis, vlees, groente- of eiergerechten. Veel gegeten wordt rijst met *dhal*, een dikke saus van linzen. Indiase koks gebruiken veel melk of melkproducten als *ghee* (gekleurde boter) en *dahi* (een soort yoghurt).

De verschillen in eetgewoonten tussen het noorden en zuiden zijn opvallend. In het noorden is het eten van vlees een geaccepteerd verschijnsel, ligt de nadruk op het gebruik van milde kruiden in plaats van pepers en wordt bij maaltijden vaak brood genuttigd. In het zuiden ligt de nadruk op vegetarische gerechten, zijn de curry's meestal onbarmhartig scherp en is rijst de basis van elke maaltijd.

Het noorden

In het noorden wordt veel meer vlees gegeten dan in het zuiden, maar rundvlees staat nooit op het menu. Het slachten van de heilige koe is taboe. Moslims daarentegen beschouwen het varken als onrein. In niet-vegetarische restaurants staan kip en lamsvlees dan ook hoog genoteerd. Maaltijden in het noorden worden vaak in mogolstijl bereid en doen denken aan de grillgerechten van het Midden-Oosten.

De Zuid-Indiase thali, met pittige en zoete gerechtjes.

Een bijzonder smakelijk gerecht is tandoori-kip, gemarineerd in yoghurt met kruiden en bereid in een klei oven, de *tandoor*. Dit wordt gegeten met *nan*, een in de oven gebakken brood dat een delicatessen op zich is. Uit de oven komen ook heerlijke kebabs, lamsvleesgerechten aan een spies.

Een andere mogolschotel is *biryani*: gekruide, oranje- of witte rijst met stukjes kip, gedroogd fruit en noten. Tandoori- en biryanigerechten zijn overwegend niet scherp van smaak. *Korma curry* is een in yoghurt gemarineerd kip- of vleesgerecht, gekookt in kokosmelk.

Regionale specialiteiten zijn *rogan yosh*, gekruide lamsvlees dat is bereid in yoghurt en *marchwangan kurma*, scherpe lamscurry. Beide gerechten zijn afkomstig uit Kashmir.

De keuken van Ladakh heeft Tibetaanse invloeden ondergaan. Typische gerechten zijn *tsampa*, licht geroosterde gerst die met zoute boterthee wordt genuttigd en *tukpa*, noedels met vlees.

In het noorden wordt veel brood gegeten. Indiaas brood heeft de vorm van een pannenkoek en wordt bij de warme maaltijd gebruikt. Verzamelnaam voor brood is *roti*. Er zijn verschillende soorten, afhankelijk van de bereidingswijze, met namen als *puri*, *paratha* en *chappati*. Gebakken *chappati*'s worden het meest gegeten; besmeerd met honing vormen ze een uitstekend alternatief voor een Europees ontbijt.

Geschiedenis in vogelvlucht

In het dal van de Indus bloeide tussen 3000 en 1500 v.Chr. een hoogontwikkelde beschaving. Aan deze Induscultuur maakten binnenvallende groepen Ariërs een einde. De nieuwkomers breidden hun grondgebied uit over het midden en oosten van het land en stichtten de dynastieën van de Maurya's en Gupta's. In het zuiden waren de Dravidische dynastieën van de Pallawa's en Chola's aan de macht.

Van de 13de tot de 16de eeuw maakten de islamitische heersers van het sultanaat Delhi de dienst uit in Noord-India. Met de komst van de eveneens islamitische mogols brak in 1526 een periode van grote bloei aan.

Vanaf de 16de eeuw stichtten achtereenvolgens Portugezen, Hollanders, Fransen en Engelsen handelsmonopolies op Indiase bodem. De Britten beslechtten de onderlinge Europese rivaliteit in hun voordeel en in 1858 werd India integraal onderdeel van het Britse rijk. Na een jarenlange strijd voor onafhankelijkheid droeg de Britse regering in 1947 de soevereiniteit over. Het land werd verdeeld in twee onafhankelijke staten: het overwegend hindoeïstische India en het islamitische Pakistan. De scheiding ging gepaard met veel etnisch geweld en de spanning tussen beide landen is tot op de dag van vandaag blijven bestaan.

< Leunende man tegen de toegangspoort van het Meherangarh fort in Jodhpur.

INDUSCULTUUR EN KOMST VAN DE ARIËRS

Het dal van de Indus was tussen 3000 en 1500 v.Chr. het toneel van de Induscultuur, een hoogontwikkelde stedelijke beschaving met als voornaamste centra Harappa en Mohenjodaro (in Pakistan) en Lothal (in Gujarat, India). De steden die pas in de loop van de 19de eeuw door opgravingen zijn blootgelegd, vertoonden een goed doordacht stedenbouwkundig ontwerp met rechte straten, marktpleinen en uit baksteen opgetrokken huizen. Ook waren er badhuizen en opslagplaatsen. Een waterleidingsysteem voorzag de huizen van water en er was ook riolering. Onder de gevonden objecten bevonden zich koperen en terracotta beeldjes, wapens, sieraden, keramiek en zegels. De vondsten verraden uitgebreide handelscontacten met omliggende landen. De Indusbeschaving kende een schrijftaal met pictogrammen; dit beeldschrift is echter nooit ontcijferd.

De bloeiende Induscultuur werd rond 1500 v.Chr. het slachtoffer van Indo-Arische groepen die via de Khyberpas Noordwest-India binnenvielen en het dal van de Indus koloniseerden. De verminkte skeletten die bij de opgravingen in de straten van Mohenjodaro zijn gevonden, duiden erop dat de invallen niet zonder bloedvergieten zijn verlopen.

De Ariërs waren waarschijnlijk afkomstig uit Afghanistan of van de Zuid-Russische steppen. In de loop der eeuwen breidden ze hun grondgebied uit naar het midden en oosten van het land. Ze stichtten er steden als Delhi en Benares. Ze vermengden zich met de oorspronkelijke Austro-aziatische bevolking en legden hun een hiërarchische maatschappijstructuur op die later bekend zou worden als het kastenstelsel. De Ariërs introduceerden ook de Veda's, in het Sanskriet geschreven heilige teksten die een van de pijlers van het hindoeïsme vormen.

De komst van de Ariërs is van blijvende betekenis geweest voor India en is mede verantwoordelijk voor de nog steeds bestaande tegenstelling tussen de donkere, Dravidisch sprekende, vegetarische zuiderling en zijn lichtere, vleesetende en Hindi sprekende landgenoot uit het noorden.

ARISCHE DYNASTIEËN

Maurya's (321 v.Chr.–185 v.Chr.)

De Arische koninkrijkes die na de invallen van de Indo-Europeanen in het noorden waren ontstaan, werden tussen 327 en 324 v.Chr. opgeschrikt door de veldtocht van Alexander de Grote. Diens plotselinge terugtrekking uit de regio zorgde voor een machtsvacuüm. Hiervan maakte Candragupta, stichter van de Mauryadynastie, dankbaar gebruik. Met een leger van 600.000 soldaten veroverde hij het noorden van India en delen van Pakistan en Afghanistan. Alleen het Dravidische zuiden wist zich aan zijn heerschappij te onttrekken.

Bekendste telg uit de Mauryadynastie was de kleinzoon van Candragupta, keizer Ashoka. Hij besteede de troon in 274 v.Chr. en was vastbesloten zijn macht naar het zuiden uit te breiden. De oorlog met de Kalinga's die een deel van het zuiden in handen hadden, werd een groot militair succes voor Ashoka. De strijd ging echter met enorm veel bloedvergieten gepaard: meer dan 100.000 soldaten sneuvelde en het aantal burgers dat omkwam, was nog veel groter. Het bloedbad vervulde Ashoka met zoveel afschuw dat hij de oorlog voor eeuwig afzwoer en zich tot het boeddhisme bekeerde. Hij verbood de consumptie van vlees aan zijn hof, onthield zich van alcohol en predikte deugden als bescheidenheid, gastvrijheid en liefdadigheid.

Ashoka zorgde ook voor de verbreiding van het boeddhisme in de buurlanden: Ashoka's zoon Mahinda bracht de godsdienst naar Ceylon, het huidige Sri Lanka, waar het nu nog de religie van de Singalese meerderheid is. Tijdens de regering van Ashoka beleefde het land een grote culturele bloei. Inscripties op rotsen en zuilen getuigen van de daden van deze opmerkelijke keizer. Na zijn dood in 232 v.Chr. raakte het rijk in verval; de laatste Mauryavorst werd in 185 v.Chr. door een van zijn generaals gedood. Het rijk viel uiteen in verscheidene elkaar bestrijdende vorstendommen die bovendien geteisterd werden door invallen vanuit het noordwesten.

Gupta's (320 n.Chr.–544 n.Chr.)

Onder de Gupta-vorsten werd Noord-India opnieuw een politieke eenheid en ging het een periode van grote culturele bloei tegemoet. Hoogtepunt van de boeddhistische bouwkunst uit deze tijd vormt Sarnath, op 10 km afstand van Varanasi. De grotten van Ajanta tonen schitterende staaltjes van schilder- en beeldhouwkunst. De opleving van het hindoeïsme aan het eind van deze periode ging ten koste van het boeddhisme.

Na 470 verzwakte het rijk. Invallen van hordes witte Hunnen uit Turkije en Perzië maakten ten slotte een einde aan de dynastie. Noord-India viel opnieuw in verschillende rijken uiteen en een nieuwe politieke eenheid zou pas weer een feit worden met de komst van de moslims.

DRAVIDISCHE DYNASTIEËN

Terwijl het noorden in de loop der eeuwen de invloed van de Indo-Arische cultuur onderging, werd de geschiedenis in het zuiden beheerst door een strijd om de macht tussen een aantal Dravidische dynastieën, met als hoofdrollspelers de Pandya's, Chola's en Pallawa's.

Pallawa's (3de eeuw n.Chr.–ca. 850 n.Chr.)

Eeuwenlang hebben de Pallawa's vanuit hun hoofdstad Kanchipuram grote delen van het zuiden van India beheerst. Het hoogtepunt van hun politieke macht en culturele prestaties lag in de 7de en 8ste eeuw. Koning Narasimha-

Godsdienst en cultuur

India kent vrijheid van godsdienst. Er is een scheiding tussen kerk en staat en iedere Indiër, ongeacht zijn geloofsovertuiging, is voor de wet gelijk. Het land is een religieuze lappendeken. Er zijn vijf wereldgodsdiensten vertegenwoordigd: hindoeïsme, boeddhisme, jodendom, christendom en islam. Hindoeïsme en boeddhisme zijn zelfs op het Indische subcontinent ontstaan. India kent daarnaast twee godsdiensten die alleen hier voorkomen: sikhisme en jainisme. Ten slotte is er een van de oudste religies ter wereld te vinden: het mazdeïsme, de godsdienst van de parsī's. Atheïsme is er nagenoeg onbekend. De regeerperiode van keizer Ashoka (274-232 v.Chr) was de bloeitijd van de klassieke boeddhistische bouw- en beeldhouwkunst. Het uit deze tijd daterende leeuwenkapiteel is het officiële symbool van India. De hindoebouwkunst is verdeeld in twee stijlen. Voorbeelden van de noordelijke stijl zijn de tempels van Konark en Khajuraho, bekend vanwege het vrijmoedige erotische beeldhouwwerk. Kenmerkend voor de zuidelijke stijl zijn de hoge tempeltorens of gopurams, overdekt met kleurrijke beelden van goden en godinnen. Onder de mogulvorsten floreerden de islamitische bouw- en schilderkunst, met als absolute hoogtepunt de Taj Mahal, volgens velen het meest perfecte bouwwerk ter wereld.

< Detail van een furieuze Shiva in gevecht met een olifant

HINDOEÏSME

Met een miljard aanhangers, ongeveer 83% van de bevolking, is het hindoeïsme de meest verbreide religie van India.

Het hindoeïsme is ontstaan door Dravidische en Arische inwerking op de religie van de Indusbeschaving. De introductie van de vier Veda's rond 1000 v.Chr. was een belangrijke ontwikkeling. De Veda's zijn religieuze teksten in het Sanskriet, waarvan de *Rig Veda* de voornaamste is. Samen vormden ze het raamwerk voor het hindoeïsme.

Hindoegoden

Het hindoeïsme is een godsdienst met een rijkgeschakeerde godenwereld. Alle goden zijn manifestaties van de drie hoofdgoden, Brahma, Vishnoe en Shiva. Deze drie goden zijn op hun beurt weer terug te voeren tot een principe: Brahman, de onpersoonlijke god, symbool voor de in balans zijnde kosmos, het Al. De goden onderscheiden zich door uiterlijk, echtgenotes, symbolen en rijdieren.

Brahma

Brahma is de oergod, de schepper van het heelal en het wezen der dingen. Hij heeft vier armen en vier hoofden: uit zijn monden zouden de vier Veda's (religieuze teksten) zijn ontsproten. Brahma wordt geassocieerd met zijn dochter Sarasvati, de godin van de kennis. Hij verplaatst zich op een gans en zijn symbool is de lotus. Er zijn maar enkele Brahmtempels in India – de bekendste staat in Pushkar – en van een cultus rond deze abstracte god is geen sprake.

Vishnoe

Vishnoe is de beschermer, de god die het leven en de kosmos in stand houdt. Hij wordt meestal zittend op een ineengekronkelde slang afgebeeld. Vishnoe heeft de aarde in diverse gedaanten bezocht: als vis, schildpad, everzwijn, man-leeuw, dwerg, Rama, Krishna en Boeddha. Zijn vrouw Lakshmi is de godin van de landbouw en de voorspoed. Zijn symbolen zijn de schelp en de discus en zijn voertuig is de *garuda*, de mythische adelaar.

Een populaire verschijningsvorm van Vishnoe is Krishna, de fluit spelende jongeling die zich goed met *gopi's* (herderinnetjes) wist te vermaken. Hij speelt een rol van belang in de *Mahabharata*.

Shiva

Shiva is schepper en vernietiger ineen. Deze god met zijn vijf gezichten, vier armen en drie ogen kent verscheidene verschijningsvormen. In Zuid-India is hij populair als Nataraja, heer van de dans. Als Pashupati wordt hij aanbeden als god van het vee.

Shiva's gezellin is Shakti, de godin van de levenskracht. Zij heeft verschillende gedaanten: als Parvati is ze de bekoorlijke godin van de bergen, Shiva's wettige echtgenote; als Durga is ze de verschrikkelijke godin van de oorlog, badend in het bloed, met wapens in haar tien handen en met schedels omhangen; als Kali is ze de godin van de wraak, het symbool van de vernietiging, die talrijke dierenoffers vraagt (aan mensenoffers in de tempels van Kali hebben de Engelsen in de 19de eeuw een einde gemaakt).

Shiva's voertuig is de stier Nandi en zijn symbolen zijn de drietand en de *lingam* (fallus).

De lingam is het symbool van vruchtbaarheid. Door middel van gemeenschap (*yab yum*) worden man en vrouw tot een eenheid verheven, een thema dat in de filosofie van het tantrisme regelmatig terugkeert. Uitingen van dit tantrisme zie je onder andere in de erotische beeldhouwkunst van de tempels van Khajuraho.

Shiva is de god van de schepping en vernietiging, van zowel ascese als uitzinnig genot. Zijn volgelingen, de *sadhu's* of heilige mannen, zijn regelmatig te vinden bij de crematieplaatsen, waar de geest van de doden rondwaart. Deze halfnaakte of in het geel of oranje geklede mannen, met hun met as bedekte lichamen, geven zich behalve aan zelfkastijding en vasten soms ook over aan ongelimiteerd gebruik van hasjesj.

Ganesh

Een van de meest geliefde goden is Ganesh, de zoon van Shiva en Parvati. Deze god van de wijsheid en voorspoed bepaalt het verschil tussen succes en mislukking, en daarvan maakt de Indiër bij de loterij dankbaar gebruik. Ganesh dankt zijn olifantskop aan zijn vader, die de man die zich in de slaapkamer van Parvati bevond in blinde woede onthoofdde. Het bleek zijn zoon Ganesh en als genoegdoening beloofde Shiva hem het hoofd van het eerste levende wezen dat hij tegenkwam: het werd een olifant. Het voertuig van Ganesh is een muis.

Veel Indiërs hebben een afbeelding van Ganesh naast de deur.

Delhi

Aan de oever van de rivier de Yamuna, ongeveer op dezelfde breedtegraad als Caïro, ligt Delhi, dat grofweg uit twee delen bestaat. Old Delhi in het noorden ademt met zijn moskeeën, fort en nauwe winkelstraatjes nog de sfeer van de glorie-tijd van de mogols. Het verkeer is er volstrekt chaotisch en de luchtvervuiling is er hevig. New Delhi in het zuiden daarentegen is een ruim opgezette stad met brede straten en tal van parken: in deze creatie van het Britse koloniale bestuur vind je moderne winkels, restaurants, bars en de meeste ambassades en regeringsgebouwen.

Dergelijke tegenstellingen zijn kenmerkend voor Delhi. Zo beschikt de stad over een moderne metro, maar bovengronds bepalen fietstaxi's en autoriksjas nog steeds het straatbeeld. Er zijn moderne tolwegen, waarop opvallend veel koeien lopen. Ook in de huisvesting zien we de contrasten terug. Zo staan er luxe villa's met zwembaden naast krotwoningen.

< De machtige Qutab Minar

Bloemenverkoper op Chandni Chowk.

TIPS VOOR DELHI

- Wandeling door de straatjes van Old Delhi, met een bezoek aan het Rode Fort en de Jama Mashid.
- Nationaal Museum.
- Winkelen op Janpath, Connaught Place en in Paharganj.
- Bazaargebied rond Chandni Chowk in Old Delhi.
- Uitzicht over Old Delhi en Rode Fort vanaf de minaret van de Jama Mashid.
- 's Avonds klank- en lichtspel in het Rode Fort.
- Vrijdagavond herdenkingsdienst voor Mahatma Gandhi op Raj Ghat.
- Qutab Minar-complex en de graftombes van grootmogol Hoemayoën en de vorsten van de Lodi-dynastie.

Nadat in 1398 Nadar Ferozabad was geteisterd door de plundertochten van Timur de Kreupele maakte Baboer, de stichter van de mogoldynastie, in 1526 definitief een einde aan het sultanaat van Delhi.

Tussen 1530 en 1555 werd nabij India Gate in het huidige New Delhi de 6de stad, Din Panah, gebouwd. Baboers zoon Hoemayoën en zijn rivaal Sher Shah waren hiervoor verantwoordelijk. Overblijfselen van het fort van Din Panah vind je bij Purana Qila, ten zuiden van Feroz Shah Kotla, aan de oever van de Yamuna.

Grootmogol Akbar (1556–1605) riep Agra tot hoofdstad uit. Zijn kleinzoon Shah Jahan verplaatste het hof weer naar Delhi, waar hij een nieuwe stad,

Shahjahanabad, bouwde. Deze zevende stad is nog grotendeels intact en omvat het tegenwoordige Old Delhi. Tot de belangrijkste bouwwerken behoren het Rode Fort en de Jama Mashidmoskee.

Na de dood van keizer Aurangzeb in 1707 ging het snel bergafwaarts met het mogolrijk. In 1739 werd de stad geplunderd door de Perzische vorst Nadir Shah waarbij onder andere de wereldberoemde Koh-i-Noor (een diamant van toen 186 karaat, nu 108,93 karaat en een van de Britse kroonjuwelen) werd buitgemaakt.

In 1858 werd de laatste mogolvorst door de Britten afgezet en verbannen en kwam er formeel een einde aan het mogolrijk. India werd onder rechtstreeks Brits bestuur geplaatst, met als hoofdstad Kolkata.

In 1911 besloten de Britten de hoofdstad weer te verplaatsen van het onrustige Kolkata naar het centraal gelegen Delhi. De architecten Edwin Lutyens en Herbert Baker kregen opdracht een nieuwe stad te ontwerpen. Het resultaat was het in 1931 in gebruik genomen New Delhi. Dit achtste Delhi is een royaal opgezette stad met als voornaamste bouwwerken India Gate, Parliament House en Rashtrapati Bhavan (voormalig onderkomen van de Britse onderkoning; nu de residentie van de president van India). De stad heeft sinds de onafhankelijkheid in 1947 een aanzienlijke groei doorgemaakt.

STAD SINDELING

Delhi is een uitgestrekte stad en de bezienswaardigheden liggen over een grote oppervlakte verspreid. De beste manier om de stad te verkennen is per metro, autoriksja of taxi. De Indian Tourist Development Corporation (ITDC) organiseert ochtend- en middagtours per bus naar verschillende attracties. Meer informatie hierover kun je verkrijgen bij de Tourist Office op Janpath. Tot de voornaamste bezienswaardigheden van Old Delhi behoren het Rode Fort en de Jama Mashid- of Vrijdagmoskee. De oude stad met de fascinerende winkelstraat Chandni Chowk is een doolhof van smalle steegjes en bazaars.

Connaught Place in het noorden van New Delhi is het zaken-, winkel- en uitgaanscentrum. Dichtbij ligt Jantar Mantar, een van de observatoria van maharadja Jai Singh II van Jaipur. Vanaf Connaught Place naar het zuiden loopt Janpath, een van de voornaamste straten van de stad, met onder andere de Government of India Tourist Office, Tourist Offices van de verschillende deelstaten en enkele luxehotels. Janpath wordt in het zuiden van de stad gekruist door Raj Path. Deze brede laan verbindt Rashtrapati Bhavan, het presidentiële paleis in het westen, met de India Gate in het oosten. Aan Raj Path ligt het parlamentsgebouw. Op 26 januari, de Dag van de Republiek, wordt op Raj Path een sensationele militaire parade met onder andere olifanten en kamelen gehouden. Ten zuiden van India Gate

1556 de oproep tot het gebed. Hij snelde de steile trap af, viel en overleed aan zijn verwondingen.

Ten zuiden van het fort ligt de dierentuin van Delhi.

Tombe van Hoemayoer

De graftombe van mogolvorst Hoemayoer ligt ten zuiden van de dierentuin, aan de oever van de Yamuna. De tombe werd in 1565, negen jaar na de dood van de keizer, opgericht door diens weduwe Haji Begum, op een plaats die Hoemayoer zelf had aangewezen. Architect was de Pers Mirak Mirza Ghiyas. Het grafmonument ligt midden in een grote, vierkante tuin en is via geplaveide paden van vier zijden te bereiken. Het mausoleum staat op een verhoogd platform en heeft een totale hoogte van 43 m.

De tombe is een van de vroegste voorbeelden van mogolbouwkunst in India. Te herkennen zijn voor deze bouwstijl kenmerkende elementen zoals toepassing van zandsteen, het witmarmeren inlegwerk, de bekroning met een witmarmeren koepel en de aanleg van een tuin rondom het gebouw. In de daaropvolgende eeuw zou de perfectionering van de bouwstijl uitmonden in de creatie van de uitzonderlijk fraaie Taj Mahal in Agra.

In het mausoleum liggen de graven van Hoemayoer, zijn vrouw Haji Begum en die van een aantal mogolprinsen. Veel van deze prinsen zijn op tragische wijze aan hun einde gekomen.

Tijdens de Sepoy-opstand van 1857 werd de laatste mogolvorst, Bahadur Shah, met zijn twee zonen en kleinzoon door de Engelse luitenant Hodson in de tombe gearresteerd. Bahadur Shah werd naar Birma verbannen. Zijn twee zonen en kleinzoon werden tot de strop veroordeeld en hun lichamen werden als afschrikwekkend voorbeeld een dag lang aan de bevolking van Delhi tentoongesteld.

Tegenover de tombe van Hoemayoer ligt het graf van de in 1325 overleden moslimheilige Nizam-ud-din-Chisti. Het graf is een belangrijk soefi bedevaartsoord en trekt dagelijks vele honderden bezoekers.

Lodi-tombes

In een park 2 km ten westen van de tombe van Hoemayoer liggen de Lodi-tombes, de grafmonumenten van de vorsten van de Lodi-dynastie (1451–1526).

Het achthoekige mausoleum van Sikander Lodi ligt in een vierkante, omuurde tuin. Het graf werd in 1517 opgericht door Sikanders zoon Ibrahim Lodi. De Bara Gumbad is het praalgraf van een onbekende hoge ambtenaar aan het hof van de Lodi's. De moskee aan de rechterhand is volgens een inscriptie op een van de muren het werk van Sikander Lodi uit 1494. De tegenover de Bara Gumbad gelegen Shish Gumbad bevat graven van enkele niet-geïdentificeerde personen. De koepel van de tombe was ooit bedekt met

Een tombe uit de Lodidynastie, in de Lodituinen.

geglazuurde blauwe tegeltjes. De tuin waarin de tombes liggen, stond in de koloniale periode bekend als Lady Willingdon Park.

Rail Transportmuseum

In de wijk Chanakyapuri in het zuidwesten van Delhi ligt het uit 1977 daterende spoorwegmuseum, een must voor iedere treinliefhebber. Een van de pronkstukken is de *Fairy Queen* uit 1855, de oudste nog werkende stoomlocomotief van India. De kleinste locomotief behoort bij de *toy train* die tussen Siliguri en Darjeeling loopt. De *Garrett* is met 253 ton de krachtigste stoomlocomotief die ooit in India heeft gereden. Verder staan er luxe rijtuigen die speciaal zijn gebouwd voor de schatrijke maharadja's.

> MUSEUM. Geopend: di.–zo. 10–17 uur.

QUTAB MINAR-COMPLEX

In 1193 viel Dhillika, het eerste Delhi, in handen van de islamitische generaal Qutb-ud-din. Kort daarop werd de stad tot hoofdstad uitgeroepen van het nieuwe rijk, het sultanaat van Delhi.

Binnen de gedeeltelijk bewaard gebleven muren van Dhillika ligt het Qutab Minar-complex. De voornaamste bezienswaardigheden hier zijn de Qutab Minar of Overwinningstoren, de Quwwat-ul-Islamoskee en de IJzeren Pilaar. Het Qutab Minar-complex ligt 15 km ten zuiden van New Delhi en is zeer eenvoudig te bereiken met de metro.

Het koninklijk paleis van Leh vertoont een treffende gelijkenis met het paleis van Potala in Tibet.

de hoofdstraat verheft zich het koninklijk paleis. Aan de voet ervan ligt de oude stad met een wirwar van nauwe steegjes.

Koninklijk paleis

Via een steil pad bereik je het koninklijk paleis dat op de zuidwestelijke helling van de Tsemoheuvel ligt. Dit acht verdiepingen tellende gebouw is in de 16de eeuw gebouwd door koning Singe Namgyal. Het dankt zijn faam aan de treffende gelijkenis met het Potala, het beroemde kloosterpaleis in de Tibetaanse hoofdstad Lhasa.

Het paleis heeft veel geleden onder de verwoestingen van de binnenvallende Kashmiri in de 19de eeuw en maakt een vervallen indruk: in de vloeren zitten gaten, de muurschilderingen zijn verbleekt en het houtsnijwerk is door de Kashmiri gesloopt om in het houtarme Ladakh als brandhout te dienen. Het paleis wordt nu gerestaureerd. Enkele gemeubileerde zalen en de interessante bibliotheek kunnen bezocht worden.

Het paleis is nu verlaten: de koning van Ladakh is er na zijn verbanning door de Kashmiri niet meer teruggekeerd. Het paleis is nog wel het bezit van de koninklijke familie, die nu in Stok woont.

De grote aantrekkingskracht van het paleis is het uitzicht. Vanaf het dak kijk je neer op de hoofdstad, het groene dal van de Indus met op de achtergrond het klooster van Spituk en de reusachtige, met sneeuw bedekte bergen.

> **PALEIS.** Geopend: dag. 8–17 uur.

Tsemo Gompa

Vanuit de oude stad leidt een lang, steil pad over een kale heuvel naar de Rode of Tsemo Gompa. De gompa die in 1430 door koning Gvags-Pa-Bum-Ida is gebouwd, biedt onderdak aan een immens grote zittende boeddha.

De gompa is met lange rijen gebedsvlaggen versierd. Deze gekleurde vlaggen vertegenwoordigen de elementen en hangen in vastgestelde volgorde: eerst een blauwe vlag (lucht), dan een witte (water), een rode (vuur), een groene (akkers) en ten slotte een gele (aarde). Opvallend is dat de Ladakhi's aan de gebruikelijke vier elementen akkers hebben toegevoegd. Deze benadrukken de grote betekenis van hun kleine lapjes landbouwgrond. Vanaf de gompa heb je een fraai uitzicht over paleis, stad en omgeving.

> **GOMPA.** Geopend: dag. 7–9 uur.

In de onmiddellijke omgeving van Leh liggen de kloosters van Spituk en Sankar. Verder behoort een bezoek aan het Tibetaanse vluchtelingenkamp van Choglamsar tot de mogelijkheden.

Sankar

Vanuit het noorden van de stad leidt een weg naar het enkele kilometers verderop gelegen klooster van Sankar. Via een binnenplaats kom je in de dukhang met fraaie muurschilderingen. In de hogergelegen lachhang staat een beeld van Avalokitesjvara, de belangrijkste godheid van de lamaboeddhisten. Het Sankarklooster is een dochtergompa van het klooster van Spituk en wordt nog slechts door enkele monniken bewoond.

> **KLOOSTER.** Geopend: 7–10 en 17–19 uur.

Spituk

De gompa van Spituk ligt op een berghelling aan de rivier de Indus, op 9 km afstand van Leh. Het klooster heeft verscheidene kapellen. De dukhang bevat muurschilderingen, gebedsvlaggen en een bibliotheek. Vooral de hooggelegen Kali Matertempel is een bezoek waard. Op de binnenplaats van de gompa vinden in de winter maskerspelen plaats.

De kloosterlingen behoren tot de orde van de Gelugpa of geelmutsen. De hoofdlama van Spituk is ook abt van het Sankarklooster. De monniken geven overdag les aan jonge Ladakhi's: daarbij wordt gebruikgemaakt van een stevige stok om ervoor te zorgen dat de aandacht niet verslapt.

Het uitzicht vanaf het hoogste punt van het kloostercomplex is van bizarre schoonheid. Aan de voet van de berg ligt het dorp van Spituk; daarvoor strekt zich de groene, door de Indus doorsneden vlakte uit en in de verte zie je Leh, met op de achtergrond de ruige bergen van de Himalaya. Wees voorzichtig met fotograferen, want de luchthaven tussen Spituk en Leh is militair gebied.

Festivals trekken grote scharen toeschouwers.

FESTIVALS EN JAARMARKTEN IN RAJASTHAN

Rajasthan viert de gebruikelijke Indiase feestdagen, maar heeft ook een aantal festivals en jaarmarkten die uniek zijn voor de deelstaat. De data voor de festivals worden aan de hand van de maankalender bepaald, waardoor ze van jaar tot jaar verschillen.

Nagaur jaarmarkt

Nagaur, een slaperig stadje met een fort en een paleis, komt elk jaar in januari–februari tot leven tijdens de traditionele jaarmarkt. Op de markt die vier dagen duurt, verwisselen tienduizenden kamelen, geiten, paarden en buffels van eigenaar. 's Avonds voert men in een grote tent Rajasthani-volksdrama's op.

Woestijnfestival van Jaisalmer

Dit toeristische festival vindt in januari of februari plaats. Op het programma staan kameelraces, acrobatische shows, volksdansen en muziek. Het driedaagse festival wordt afgesloten met een klank- en lichtspel in de zandduinen van Sam.

Holi

Dit lentefeest wordt in heel India gevierd, maar Bikaner en Mandawa zijn de beste plaatsen om het mee te maken. Aan de vooravond vinden stokdansen plaats. Op het ritme van een trommelslager dansen mannen urenlang rond; de enige 'vrouwen' in het gezelschap zijn verklede mannen.

De volgende dag bestoken de inwoners elkaar met gekleurd poeder. Toeristen vormen uiteraard een dankbaar doel. Er is geen ontkomen aan en binnen de kortste keren zit iedereen onder het rode, paarse, gele en groene poeder: oude kleding wordt aanbevolen en neem geen camera's mee.

Olifantenfestival van Jaipur

Tijdens Holi wordt in Jaipur een festival ter ere van de olifantsgod Ganesh gehouden. In het stadion worden olifantraces georganiseerd en wordt polo gespeeld tussen twee teams van ruiters die met lange stokken vanaf hun olifant een bal in het doel van hun tegenstander moeten zien te slaan.

Gangaur

Dit traditionele oogstfeest vindt plaats in maart of april en vooral in Jaipur wordt dit uitbundig gevierd. Het festival is opgedragen aan de godin Parvati en is vooral een vrouwenaangelegenheid: jonge meisjes bidden om een geschikte bruidegom en getrouwde vrouwen vragen om een lang leven voor hun echtgenoot. Het achttiendaagse festival wordt afgesloten met een processie waarin kamelen, olifanten, muzikanten en dansers meelopen.

Teej

Dit feest ter verwelkoming van de moesson wordt in augustus gevierd. Vrouwen verschijnen op straat in hun mooiste kleding en maken druk gebruik van de schommels die aan de bomen zijn bevestigd.

Jaarmarkt van Pushkar

In oktober/november vindt op het grondgebied van Pushkar de grootste veemarkt ter wereld plaats: op de vier dagen durende markt worden niet minder dan 50.000 stuks vee te koop aangeboden. De ca. 200.000 bezoekers aan de jaarmarkt worden vermaakt door acrobaten, zangers en dansers; ook zijn er kameelraces. Velen grijpen de gelegenheid aan om een bad te nemen in het heilige meer van Pushkar.

In 1527 versloeg de eerste mogolvorst, Baboer, de troepen van Rajpoetleider Rana Sanga van Chittor en vestigde daarmee de heerschappij van de Mogols over de Rajpoeten. In de daaropvolgende eeuwen werd de verhouding tussen Mogols en Rajpoeten meer bepaald door politieke bondgenootschappen dan door militaire kracht. Dit was vooral de verdienste van grootmogol Akbar (1556–1605) die de Rajpoeten hoge posten in het

Rajasthani-man in de middagzon.

Bazaars

De oude binnenstad van Jaipur is bij uitstek geschikt om in rond te banjeren, het bonte leven op je af te laten komen en eventueel ergens een hapje te eten of iets te drinken. Je kunt natuurlijk ook op koopjesjacht gaan. Jaipur is befaamd om zijn handgemaakte producten, vaak van hoge kwaliteit. De stad is een van de voornaamste centra in India voor de productie en bewerking van sieraden en juwelen. Het beroemde blauwe aardewerk wordt niet op de pottenbakkersschijf gevormd, maar met de hand. *Jooties* zijn schoenen met leren zool en prachtig geborduurd bovenwerk. *Meenakari* is een graveertechniek waarbij kleuren worden gegraveerd op goud, zilver of brons. Verder zijn in Jaipur marmeren voorwerpen, inlegwerk en tapijten te koop.

Al deze producten zijn te vinden in de winkels in de oude stad. Afdingen is hier regel, al zullen de keiharde zakenlieden van Jaipur dat meestal in eerste instantie glashard ontkennen. Houd er rekening mee dat handelaren vaak erg handig zijn in het onderhandelen met toeristen die niet op een dollar of meer kijken. Wie tegen vastgestelde prijzen wil winkelen, kan terecht in het Rajasthan Handicraft Emporium, tegenover de Ajmeri Poort in de nieuwe stad.

Centraal Museum

In de Ram Niwas-tuinen ten zuiden van de oude stad ligt Jaipurs Centraal Museum. Het is gehuisvest in de Albert Hall, een gebouw dat door de Britse

architect Samuel Swinton Jacob is ontworpen en in 1876 door de prins van Wales, de latere koning Edward VII, werd geopend. De collectie bestaat onder andere uit miniatuurschilderijen in Rajpoet-stijl, portretten van maharadja's, kostuums, poppen, aardewerk, koperen voorwerpen en juwelen. Het museum geeft ook een overzicht van het leven en werk van de inwoners van Rajasthan.

> **MUSEUM.** Geopend: dag. 9–17 en 19–22 uur.

Raj Mandir

Op de Bhagwan Das Road, vlak bij het oude centrum, staat de mooiste bioscoop van Jaipur. Het gebouw uit 1976 combineert Art Deco met Amerikaanse jarenzestig sfeer en is de ideale plaats om naar een Bollywoodfilm te gaan. Koop de kaartjes eerder op de dag en niet vlak voor aanvang van de film. De kans is dan groot dat er geen plaats meer is of dat het erg lang duurt voordat je een kaartje hebt bemachtigd.

Vanuit Jaipur kun je excursies maken naar de koninklijke graven van Gaitor, het Jal Mahal of waterpaleis, het fort van Amber, het dorpje Samode en het Sariska Tijgerreservaat.

Gaitor

In Gaitor, 6,5 km van Jaipur, liggen de *chhatris* (grafmonumenten) van de koninklijke familie. Gaitor was de crematieplaats van de maharadja's van Jaipur. De binnenplaats direct na de entree bevat de tombe van Madho Singh II. Deze heeft op de eerste verdieping een schitterend basreliëf van marmer met onder andere afbeeldingen van kamelen voor het Paleis der Winden en de koets van de maharadja voor het Stadspaleis.

Op de volgende binnenplaats vind je de grafmonumenten van de kinderen van de koninklijke familie. Daarachter liggen de *chhatris* van Jai Singh II en zijn zoon. Het monument van Jai Singh II is het indrukwekkendst: het is opgetrokken uit wit marmer en gedecoreerd met gebeeldhouwde pauwen, met op de zuilen motieven uit de hindoemythologie.

Aan de weg naar Amber liggen ook de *chhatris* van de maharani's, de vrouwen van de koninklijke familie.

Jal Mahal of Waterpaleis

Op weg naar Amber vind je het Jal Mahal of Waterpaleis. Het paleis ligt in een meer met waterhyacinten en watervogels als aalscholvers, reigers en steltlopers. Het diende in vroeger dagen als jachtslot voor de maharadja's die op eendenjacht gingen. Van het paleis liggen de onderste vier verdiepingen onder het waterniveau van het meer. Alleen de bovenverdieping steekt boven het water uit.

Uttar Pradesh

De twee voornaamste bestemmingen in de deelstaat Uttar Pradesh hebben ieder een geheel eigen karakter. De erfenis van de islamitische mogolvorsten bepaalt het aanzien van de stad Agra. Akbar de Grote liet er aan de oever van de rivier de Yamuna een majestueus fort bouwen. Maar de stad is vooral bekend vanwege de Taj Mahal, het wereldberoemde marmeren grafmonument dat keizer Shah Jahan voor zijn overleden echtgenote oprichtte. Buiten de stad bij het dorp Sikandra ligt het mausoleum van Akbar. De door deze keizer gebouwde stad Fatehpur Sikri geeft een goed beeld van de grootsheid van de mogols.

Varanasi in het oosten van de deelstaat dankt haar faam aan de ligging aan de rivier de Ganges. De stad is de bakermat van het hindoeïsme en het belangrijkste bedevaartsoord van India. Pelgrims komen hiernaartoe voor een ritueel bad in de heilige rivier en overledenen worden aan de oever gecremeerd. Even buiten Varanasi ligt Sarnath, waar de wieg van het boeddhisme heeft gestaan. Hier hield Boeddha zijn eerste preek na het bereiken van de verlichting.

< De heilige rivier de Ganges met tempels langs de oever.

De Bara Imambara of Grote Tombe, het mausoleum van de nawabs van Avadh.

De overblijfselen zijn omringd door grasvelden. In het hoofdbouw bevinden zich de kelders waar de vrouwen en kinderen tijdens het beleg een goed heenkomen probeerden te zoeken. Op het terrein ligt ook de begraafplaats met de graven van 2000 mannen, vrouwen en kinderen.

> *RESIDENTIE. Geopend: van zonsopgang tot zonsondergang.*

Bara Imambara

De Bara Imambara of Grote Tombe is opgericht door Asaf-ud-Daula om werk te verschaffen aan onderdanen tijdens de rampzalige hongersnood van 1784. Het mausoleum is een tastbare herinnering aan het glorieuze verleden van de nawabs. Kenmerkend voor de stijl zijn de eenvoud van het ontwerp en de strakke symmetrie.

Via een toegangspoort kom je in een mooi aangelegde tuin. Rechts ligt de **Asfi Masjid**, een moskee met twee hoge minaretten. Aan de linkerkant vind je de **Baudi**, een bouwwerk van verschillende verdiepingen met een waterput.

Tegenover de toegangspoort ligt het **mausoleum**, een rechthoekig gebouw dat 50 m lang en 15 m hoog is. Er zijn twee galerijen. In het midden van de achterste galerij ligt het graf van nawab Asaf-ud-Daula. Opvallend is het ontbreken van pilaren om het geheel te ondersteunen.

In een hoek leidt een trap naar **Bhul Bhulaiyya**, een gigantisch doolhof van smalle gangetjes. Neem een gids mee, want sommige gangen zijn don-

ker en je verdwaalt er gemakkelijk. Vanaf de bovenste verdieping heb je een mooi uitzicht over complex en omgeving.

> *MAUSOLEUM. Geopend: van zonsopgang tot zonsondergang.*

Hussainabad Imambara

Dit mausoleum, ook wel de Chhota Imambara of 'Kleine Tombe' genoemd, ligt ten westen van de Bara Imambara en is gebouwd door Mohammad Ali Shah als persoonlijk grafmonument. Via een grote hof met rechthoekige vijver en mooie tuin kom je bij het hoofdbouw met vergulde koepel. In het mausoleum liggen de tombes van Ali Shah en zijn moeder. Het interieur met kleurrijk stucwerk en kroonluchters heeft een zilveren troon en andere koninklijke voorwerpen.

> *MAUSOLEUM. Geopend: van zonsopgang tot zonsondergang.*

Hussainabad Schilderijengalerij

In de buurt van de Hussainabad Imambara ligt een *badadari* of zomerhuis. De naam betekent letterlijk 'Huis met twaalf deuren'. Het is gebouwd door Mohammad Ali Shah. Het is nu een klein museum, met de levensgrote portretten van de nawabs van Avadh.

Agra is een uitgestrekte stad met ruim opgezette buitenwijken en ten noorden van het fort een oude kern met een wirwar van nauwe straatjes en steegjes. Het nieuwe gedeelte in het zuiden van de stad staat bekend als Sadar Bazaar. Vanwege de uitgestrektheid zijn autoriksja's het aangewezen vervoermiddel om de stad te verkennen.

Agra, een handels- en industrie centrum, heeft een bloeiende nijverheid. Toerisme speelt in de economie van de stad een voorname rol. Agra beschikt over een universiteit en neemt in de regio een vooraanstaande positie in op het vlak van cultuur en onderwijs. De stad met meer dan een miljoen inwoners ligt aan de oever van de rivier de Yamuna, 200 km ten zuiden van Delhi.

Geschiedenis

De eerste vermelding van Agra vind je in de *Mahabharata*. Hier wordt gesproken over Agrabana (Sanskriet voor paradijs). Ook de grote Griekse astronoom en geograaf Ptolemaeus (87–150 n.Chr.) vermeldde de plaats op zijn wereldkaart.

De stichter van het historische Agra is Sikander Lodi. Hij liet de stad in 1501 bouwen en riep die uit tot hoofdstad van het sultanaat van Delhi. Na de val van het sultanaat in 1526 kwam de stad in handen van de mogols. Baboer, de eerste mogulkeizer, liet uit heimwee naar zijn geboortestreek Turkestan de stad verfraaien en legde er de eerste mogoltuinen van India aan.

Agra

Tijdens de eerste jaren van de mogols deed Delhi als hoofdstad dienst. Akbar (1556–1605) verplaatste de hoofdstad eerst naar Fatehpur Sikri en later naar Agra. Onder Akbar kwam Agra tot bloei en werd de stad een belangrijk cultuur- en handelscentrum.

De geschiedenis van Agra is onlosmakelijk verbonden met de naam van de opdrachtgever voor de bouw van de Taj Mahal, grootmogol Shah Jahan. Ook de meeste bouwwerken in het fort en de Jama Mashid zijn van zijn hand. Na de dood van Shah Jahan boette Agra snel aan betekenis in. Onder keizer Aurangzeb functioneerde Delhi als hoofdstad en het overlijden van deze vorst luidde de algemene malaise van het mogolrijk en Agra in.

In 1761 viel de stad ten prooi aan de Jats uit het nabijgelegen Bharatpur. Zij verwijderden vakkundig alle gouden voorwerpen en andere kostbaarheden uit de paleizen van Fatehpur Sikri en Agra. Na de bezetting door de Marathen veroverden de Britten onder leiding van Lord Lake de stad. Tijdens

LIEFDESGESCHIEDENIS ZONDER WEERGA

Aan de bouw van de Taj Mahal ligt een liefdesgeschiedenis ten grondslag die slechts door die van Romeo en Julia wordt geëvenaard.

Grootmogol Shah Jahan was bezeten van zijn vrouw Arjumand Bano Begum, beter bekend als Mumtaz Mahal (uitverkorene van het paleis). Mumtaz was de tweede vrouw in de hiërarchie, maar door haar gratie en gevoel voor humor werd zij al snel de favoriete van de keizer. In 1631 overleed Mumtaz na negentien jaar huwelijk in het kraambed, bij de geboorte van haar veertiende kind. De ontroostbare Shah Jahan restte slechts de uitvoering van de drie laatste wensen van zijn overleden echtgenote: haar kinderen goed behandelen, nooit hertrouwen en een uniek grafmonument voor haar laten oprichten.

de Sepoy-opstand van 1857 waren Agra en het fort het toneel van hevige gevechten.

Bezienswaardigheden

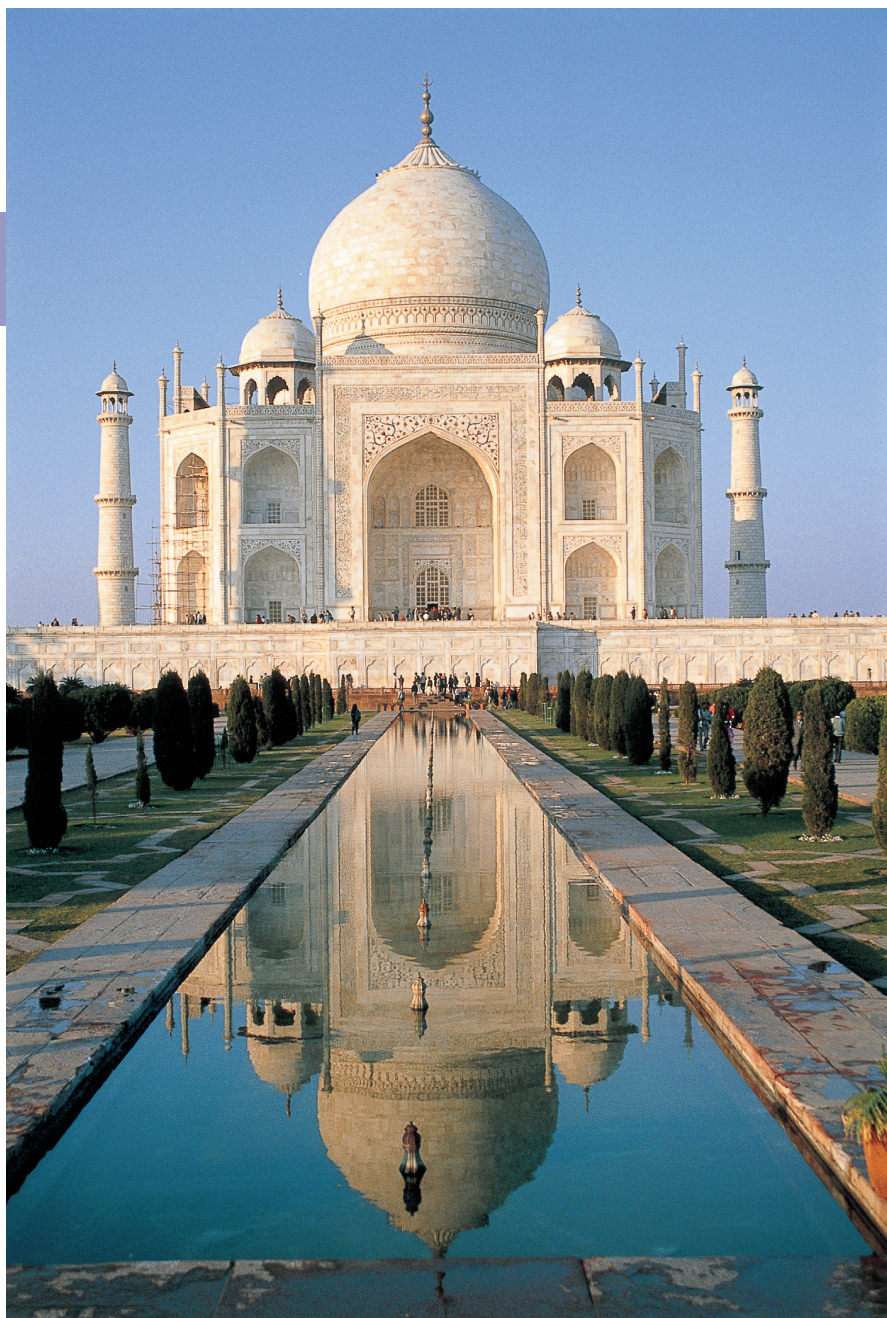
Tot de voornaamste bezienswaardigheden behoren het fort en het net buiten de stad gelegen mausoleum van Akbar te Sikandra. Absoluut hoogtepunt is echter de wereldberoemde Taj Mahal: dit schitterende bouwwerk met zijn volmaakte symmetrie heeft door de eeuwen heen de bezoeker in vervoering gebracht en is ook nu nog voor velen reisdoel nummer één.

Taj Mahal

De witmarmeren Taj Mahal is dé bezienswaardigheid van Agra en het meest gefotografeerde bouwwerk van India. En terecht, want de Taj Mahal en India zijn net zo onlosmakelijk met elkaar verbonden als windmolens en Nederland. Om de schoonheid van de Taj Mahal te beschrijven zijn in de loop der jaren heel wat superlatieven bedacht: volmaaktste gebouw op aarde, wereldwonder en sprookje in marmer (om er slechts enkele te noemen). Helaas wordt het bouwwerk steeds meer aangetast door de luchtvervuiling van op kolen gestookte ijzer- en glasfabrieken in de omgeving. In 1996 heeft het Hooggerechtshof bepaald dat 500 fabrieken rond Agra hun uitstoot moeten beperken en moeten overgaan op gas, anders worden ze gesloten. Ook autoverkeer in de directe omgeving van de Taj is verboden. Het is de vraag of deze maatregelen voldoende zijn om het unieke gebouw voor onherstelbare schade te behoeden.

Geschiedenis

In 1632 werd met de bouw van het praalgraf begonnen; het zou zestien jaar duren voordat het voltooid was. Aan de constructie van de Taj Mahal werk-

De Taj Mahal, een sprookje in marmer.

ten 20.000 arbeiders mee uit alle delen van India, Turkije en Perzië. Bij de bouw waren geen dwangarbeiders betrokken en iedere medewerker kreeg een fatsoenlijk loon. Architect was waarschijnlijk Ustad Isa uit Perzië, maar ook de namen van de Fransman Austin van Bordeaux en de Italiaan Veroneo van Venetië worden in dit verband genoemd. Bij de constructie werden kosten noch moeite gespaard. Materialen kwamen uit alle delen van Azië waaronder turkoois uit Tibet, jade uit China, saffieren uit Sri Lanka en agaat uit Jemen.

Het verhaal doet de ronde dat Shah Jahan ook een grafmonument voor zichzelf wilde oprichten aan de overkant van de rivier de Yamuna, tegenover de Taj Mahal. Dit mausoleum zou in zwart marmer worden uitgevoerd, maar verder een exacte kopie moeten worden van de Taj. Zo zouden ook na de dood de twee geliefden symbolisch naast elkaar voort blijven bestaan. Deze tweede Taj Mahal is er nooit gekomen: in 1658 werd Shah Jahan door zijn zoon Aurengzeb afgezet en opgesloten in het fort van Agra, in het zicht van de Taj Mahal. Daar stierf de vorst acht jaar later, met zijn gezicht naar een spiegel waarin het graf van zijn geliefde werd gereflecteerd.

Bezichtiging

De westelijke poort leidt naar een voorhof met aan beide zijden winkeltjes waar handwerkproducten worden verkocht. Hier werd in de dagen van de mogols een grootse bazaar gehouden. De hoge zandstenen Taj Poort aan de linkerhand geeft toegang tot het eigenlijke complex.

Na het passeren van de poort die is versierd met verzen in het Arabisch, kom je in een enorme, rechthoekige mogoltuin met een lengte van 550 m en een breedte van 300 m. In het midden van de tuin lopen paden, gescheiden door een 3 m breed kanaal, naar het mausoleum. Wat onmiddellijk opvalt is de perfecte symmetrie van het bouwwerk, een indruk die nog wordt versterkt door de weerspiegeling ervan in het kanaal.

Het grafmonument ligt op een witmarmeren platform met op de hoeken vier minaretten die licht naar buiten overhellen: mochten ze ooit omvallen, dan beschadigen ze in ieder geval de Taj zelf niet. Het gebouw wordt bekroond met een bolvormige koepel met een doorsnede van 18 m die wordt omringd door vier kleinere koepels. De Taj heeft een totale hoogte van 73 m.

Links en rechts van de Taj staan twee rode zandstenen moskeeën, waarvan er een dienstdeed als gebedsruimte, terwijl de andere was geconstrueerd om de symmetrie van het geheel niet te verstoren.

De **tombes** vlak achter de ingang van het mausoleum, op de begane grond, zijn ogenschijnlijk de graven van Shah Jahan en Mumtaz Mahal. Ze worden omringd door een prachtig opengewerkt scherm waaraan tien jaar is gewerkt. De fraai gestileerde lamp boven de graven is een geschenk van Lord Curzon uit 1909. De graven op de begane grond zijn slechts schijn.

Madhya Pradesh

Veel bezienswaardigheden heeft de deelstaat Madhya Pradesh niet, maar de twee hoogtepunten zijn een bezoek meer dan waard. Het fort van Gwalior ligt op een heuvel en stond bekend als een van de meest onneembare vestingen van het land. De mogulvorst Baboer sprak in dit verband over de 'parel in het halssnoer van forten in India'. Om het belang van het fort te onderstrepen, hebben de Indiase posteries een zegel uitgebracht met de afbeelding van het verdedigingswerk. De andere bezienswaardigheid staat bekend als een van de zeven wonderen van India. De tempels van Khajuraho zijn wereldberoemd vanwege het sublieme beeldhouwwerk. Beelden van goden, godinnen, hemelse danseressen, charmante vrouwen, koninklijke processies en jachttafereelen sieren de bouwwerken. Maar de meeste aandacht gaat uit naar het erotische beeldhouwwerk dat op de buitenkant is aangebracht. De vrijmoedige voorstellingen van vrijende paartjes laten niets aan de verbeelding over. Vanwege het unieke karakter van de bouwkunst staan de tempels op de werelderfgoedlijst van de UNESCO.

< Het fort in Gwalior in namiddaglicht.

ste attracties zijn de tempels die tussen de 8ste en 13de eeuw zijn gebouwd, met als hoogtepunt de Lingaraj Mandir.

Bindu Sagar

De meeste tempels liggen rond dit kunstmatige meer. Het zou water bevatten uit elke heilige rivier in India en een bad in het meer staat garant voor het afwassen van alle zonden!

Mukteswar Mandir

Deze tempel uit de 10de eeuw is kenmerkend voor de overgangsfase tussen de vroege en latere stijl van de Kalinga-architectuur. Voor het bouwwerk staat een mooie toegangspoort of torana, versierd met boeddhabeelden en *makara's*, mythologische krokodillen. De tempel is overdekt met fijn beeldhouwwerk. In het heiligdom bevindt zich een lingam met een cobra, het symbool van Shiva. Achter het gebouw ligt een heilige vijver die dienst doet als wasplaats voor de lokale bevolking.

Op het tempelterrein ligt ook de **Siddeswar Mandir**. Dit bouwwerk is van later datum en mist het gedetailleerde beeldhouwwerk van de Mukteswar Mandir.

Parasurameswar Mandir

Dicht bij de Mukteswar Mandir ligt de aan Shiva gewijde Parasurameswar Mandir. Deze tempel dateert uit 650 n.Chr. en is het oudst bewaard gebleven bouwwerk van Bhubaneswar. Op de buitenkant zijn friezen te zien met beelden van olifanten, musici, danseressen en erotische taferelen. De achterkant heeft sculpturen van de moedergodinnen Kali, Bharahi, Indrani, Lakshmi, Kumari, Shivani en Brahmani.

Vaital Mandir

Dit heiligdom uit de 8ste eeuw valt op door het huifvormige dak. De tempel is gewijd aan Kali. In het gebouw bevindt zich een beeld van de godin in wit gewaad.

Lingaraj Mandir

De beroemdste tempel van Bhubaneswar is gewijd aan Lingaraj of Shiva als 'heer van het universum'. Dit 1000 jaar oude heiligdom is gebouwd door de dynastieën van Kesari's en Ganga's. Alleen hindoes mogen de tempel betreden. Anderen kunnen het complex vanaf een platform aan de noordkant bekijken. Het ommuurde terrein bestaat uit tientallen gebouwen. Voornaamste bouwwerken zijn het allerheiligste (*deul* of *vimana*) met een 40 m hoge toren (sikhara), de vergaderzaal (*jagamohan*), de danshal (*natamandira*) en de offerzaal (*bhogamandira*).

> **FESTIVAL.** Tijdens volle maan in feb./mrt. vindt in de tempel het Shiva Ratri-festival plaats.

Raj Rani Mandir

Deze sierlijke tempel uit het begin van de 11de eeuw ligt in een grote en goed onderhouden tuin. Het bouwwerk is opgetrokken uit stenen blokken die verschillende tinten hebben. Lokaal staan de kleuren bekend als *raja* en *rani*. Opvallend is de toren, die bestaat uit mini-sikhara's waardoor een symmetrisch effect bereikt wordt. Het beeldhouwwerk op de buitenkant van de tempel is subliem, met beelden van ruiters en danseressen.

Brahmeswar Mandir

De tempel van Brahma ligt 2 km buiten de stad. Het bouwwerk dateert uit de 11de eeuw en lijkt qua architectuur en beeldhouwkunst op Mukteswar Mandir. Het heiligdom staat op een ommuurd platform, met op de vier hoeken kleine sikhara's en is overdekt met (erotisch) beeldhouwwerk.

Udaygiri- en Khandagirigrotten

Ongeveer 8 km buiten Bhubaneswar liggen twee heuvels die bezaaid zijn met grotten. Ze zouden in de 2de en 1ste eeuw v.Chr. zijn uitgehakt om plaats te bieden aan de vorsten van Kalinga en hun familie, na de nederlaag tegen keizer Ashoka. Later gebruikten jainakluizenaars de grotten om er te mediteren. Vooral de Udaygiriheuvel is de moeite waard. De grotten liggen op verschillende niveaus en zijn genummerd: de nummers 1, 14 en 10 zijn het meest bezienswaardig.

De **Rani Nur Gumph**a, de grot van de koningin, aan de voet van de heuvel, is gebouwd door koning Kharavela in de 2de eeuw v.Chr. De grot telt twee verdiepingen met ieder vier cellen. Op de muren zijn afbeeldingen te zien van jainalegenden en portretten van Kalinga-vorsten. De **Hathi Gumph**a of Olifantsgrot bevat een inscriptie van koning Kharavela. Voor de **Ganesh Gumph**a staan twee stenen olifanten. De muren boven de ingangen naar de cellen hebben schitterend beeldhouwwerk, met jachtscènes en een afbeelding van boeddha onder de bodhiboom. In de rechtercel staat een beeld van Ganesh.

De Raj Rani Mandir in Bhubaneswar.

Arunachal Pradesh en Assam

In de noordoosthoek van India, grenzend aan Chinees Tibet en Birma, en met de rest van het land verbonden via een 20 km brede corridor tussen Bhutan en Bangladesh, liggen zeven deelstaten die gezamenlijk bekendstaan als de Zeven Zusters.

De noordoostelijke staten hebben een karakter dat sterk verschilt van de rest van India, met als opvallendste kenmerk de enorme diversiteit van de bevolking. Nergens in India komen zoveel verschillende stammen voor als hier. Veel tribalen zijn aanhanger van het animisme, ook aangeduid als de 'inheemse godsdienst'. Anderen zijn christen of volgeling van het boeddhisme. Ook het landschap is zeer gevarieerd, van het stroomgebied van de rivier de Brahmaputra net boven zeeniveau tot aan de hoge toppen van de Himalaya.

Arunachal Pradesh en Assam zijn een aantrekkelijk doel voor wie een reis wil maken buiten de geijkte bestemmingen en niet opziet tegen een aantal ongemakken zoals slechte wegen en een zeer eenvoudige accommodatie. Dit is een van de mooiste en fascinerendste regio's van India en wordt nog nauwelijks door buitenlanders bezocht.

< Meisje van de Nishi, de grootste etnische groep van Arunachal Pradesh.

De Sela Pas, met een hoogte van 4150 m een van de hoogste passen voor gemotoriseerd verkeer ter wereld.

de deelstaat. Hun cultuur verschilt sterk van de andere groepen. Ze wonen in houten huizen met golfplaten daken en geloven dat ze afstammen van Abotani, de eerste mens. Vrouwen hebben tatoeages in het gezicht en doppen in de neusvleugels. Dit is geen schoonheidsideaal, maar was juist bedoeld om vrouwen onaantrekkelijk te maken voor vrouwenrovers, meestal vijandige Nishi of Hill Miri. De gezichtsversieringen zie je alleen nog bij oudere vrouwen en de traditie sterft uit.

Ziro is een cluster met een centrum en eromheen negen dorpen. Voor sommige huizen staan altaren voor de goden: een teken dat binnen iemand ziek is. Er worden ceremoniën gehouden voor de geesten en niemand mag in deze periode het huis betreden of verlaten. Opvallend is hoe traditioneel de huizen zijn ingericht, met een haardvuur en aan de muren horens van de mithun, oorlogsschilden en een pijl-en-boog. In het centrum van Ziro bevindt zich het District Museum, met een aardige collectie sieraden, kleding, landbouwwerktuigen en oude foto's van de diverse stammen van Arunachal.

Een lange tocht van acht uur voert naar Bhalukphong. Eerst kan een bezoek worden gebracht aan Joram, een dorp van de Nishi met het grootste longhouse van de deelstaat. Het huis is van een rijke man met vijf echtgenoten: iedere vrouw met haar kinderen heeft een eigen haard in het huis. Mannen

van de Nishi betalen voor hun vrouw met mithuns: drie exemplaren voor een gemiddelde bruid tot twintig dieren voor een zeer jong meisje. In Potin bevindt zich de grootste stuwdam van Arunachal Pradesh met een centrale voor het opwekken van hydro-elektrische energie.

Na het verlaten van Arunachal Pradesh gaat de tocht verder via de hoofdweg door Assam. Het landschap verandert in rijstvelden en theeplantages. Daarna wordt de grens met Arunachal Pradesh weer overgestoken en via Nameri National Park bereik je **Bhalukphong**, een stadje aan de rivier de Kameng.

Vanuit Bhalukphong begint een prachtige tweedaagse tocht de bergen in, naar het hooggelegen Tawang. Even buiten de stad bevindt zich het Orchideeën Onderzoekcentrum, waar exotische wilde orchideeën en bekerplanten te zien zijn. Verderop staat de hindoetempel Nag Mandir, gewijd aan Shiva en aan de cobra die met de god geassocieerd wordt. Al snel verschijnen de eerste gebedsvlaggen, een teken dat we het boeddhistische deel van Arunachal betreden, dat een Tibetaans karakter heeft.

Dat in dit deel van de deelstaat in 1962 een grensoorlog met China is uitgevochten, verklaart de aanwezigheid van grote aantallen soldaten. Overal staan kampementen met barakken en er rijden konvooien met militaire voertuigen. India is kennelijk niet van plan zich nogmaals te laten verrassen. Een afslag leidt naar Rupa, een nederzetting van de Sherdukpen. Deze bevolkingsgroep is verwant aan de Monpa, de grootste etnische groep in de hogere delen van de Himalaya. In het dorp staan huizen in traditionele Tibetaanse bouwstijl, herkenbaar aan de stenen onderbouw en houten bovenbouw, en het Pedma Choelling Klooster. De districtshoofdstad **Bomdilla** met markten, winkels restaurants en kloosters trekt talrijke inwoners uit de omgeving aan.

Meestal wordt overnacht in **Dirang**, een stadje van de Monpa. De voornaamste attracties zijn te vinden in het 5 km verderop gelegen Dirang Dzong. Deze prachtige nederzetting met oude huizen, een klooster en gevangenis heeft ook enkele traditionele watermolens.

Het laatste deel van de tocht omhoog is het spectaculairst. Een afslag 15 km buiten Dirang leidt naar het dorp Lipa. Deze agrarische nederzetting wordt zelden door buitenlanders bezocht en maakt een zeer authentieke indruk. Via talrijke haarspeldbochten kruipt de weg omhoog naar de Sela Pas, met 4150 m hoogte een van de hoogste passen voor gemotoriseerd verkeer ter wereld. Bij de pas ligt een fotogeniek meer met kale bergen op de achtergrond. Verderop herinnert een oorlogsmonument aan de felle strijd in 1962 tussen het Indiase leger en de Chinezen. Op deze hoogte liggen enkele kleinere gletsjers. Langs de weg lopen vaak *dzo's*, een kruising tussen een

Mumbai

Met een beroemde boulevard, een strand en koloniale gebouwen en parken is Mumbai een sfeervolle stad. Het is ook een harde stad vol contrasten. Een kleine bovenlaag van superrijken woont naast een verpauperd proletariaat dat met de schamele bezittingen vaak letterlijk op straat leeft. Ook in de bebouwing keert dit soort tegenstellingen terug: torenflats en wolkenkrabbers worden afgewisseld door Victoriaanse gebouwen uit de koloniale tijd en eindeloze rijen krotwoningen en huurkazernes. Het verkeer bestaat vooral uit onafzienbare rijen taxi's en rode dubbeldekkers, die in de spitsuren overvol raken. Mumbai is een kosmopolitische stad, India in een notendop, waar bijna alle bevolkingsgroepen, talen en religies van het land zijn vertegenwoordigd. De Portugezen noemden de stad Bom Bahia, de Goede Kaap. Tijdens de Britse koloniale periode werd deze naam verbasterd tot Bombay. In 1996 kreeg de stad haar huidige naam, die is afgeleid van Mumbadevi, de godin en beschermheilige van de Koli's, de oorspronkelijke bevolking van de streek.

< Station Victoria Terminus.

Bussen voor de art deco Regal Cinema in Colaba.

van nieuwe sloppenwijken wordt zo veel mogelijk tegengegaan, zonder veel resultaat overigens.

STADSINDELING

Colaba, een van de zeven voormalige eilanden waaruit Mumbai is opgebouwd, ligt in het zuiden van de stad. Dit is een leuke wijk met winkels, hotels en restaurants; het is een gewild uitgaanscentrum. In dit stadsdeel staan twee bouwwerken die vanaf het begin van de 20ste eeuw het gezicht van Mumbai hebben bepaald: de Gateway of India en het Taj Mahal Hotel. Bombay Fort ten noorden van Colaba heeft koloniale gebouwen in Victoriaanse stijl, waaronder het oude stadhuis en het unieke spoorwegstation Victoria Terminus.

Op de zuidpunt van Marine Drive, de boulevard van Mumbai, ligt Nariman Point, het moderne zakencentrum. Het heeft de hoogste kantoorgebouwen van India en wordt daarom Klein Manhattan genoemd.

Het noordelijk deel van Marine Drive loopt langs het strand van Chowpatty naar Malabar Hill, de residentie van de welgestelden. Op de top van de heuvel liggen de Hangende Tuinen en de Torens der Stilte, de laatste rustplaats voor de parsi's.

Mumbai kun je het beste per taxi of toerbus bezichtigen. Vanaf de Gateway vertrekken regelmatig boten voor een tocht naar de grotten van Elephanta.

Het in koloniale stijl gebouwde Taj Mahal Hotel dateert uit 1903 en is een geliefde verblijfplaats voor de jetsset van Mumbai.

BEZIENSWAARDIGHEDEN

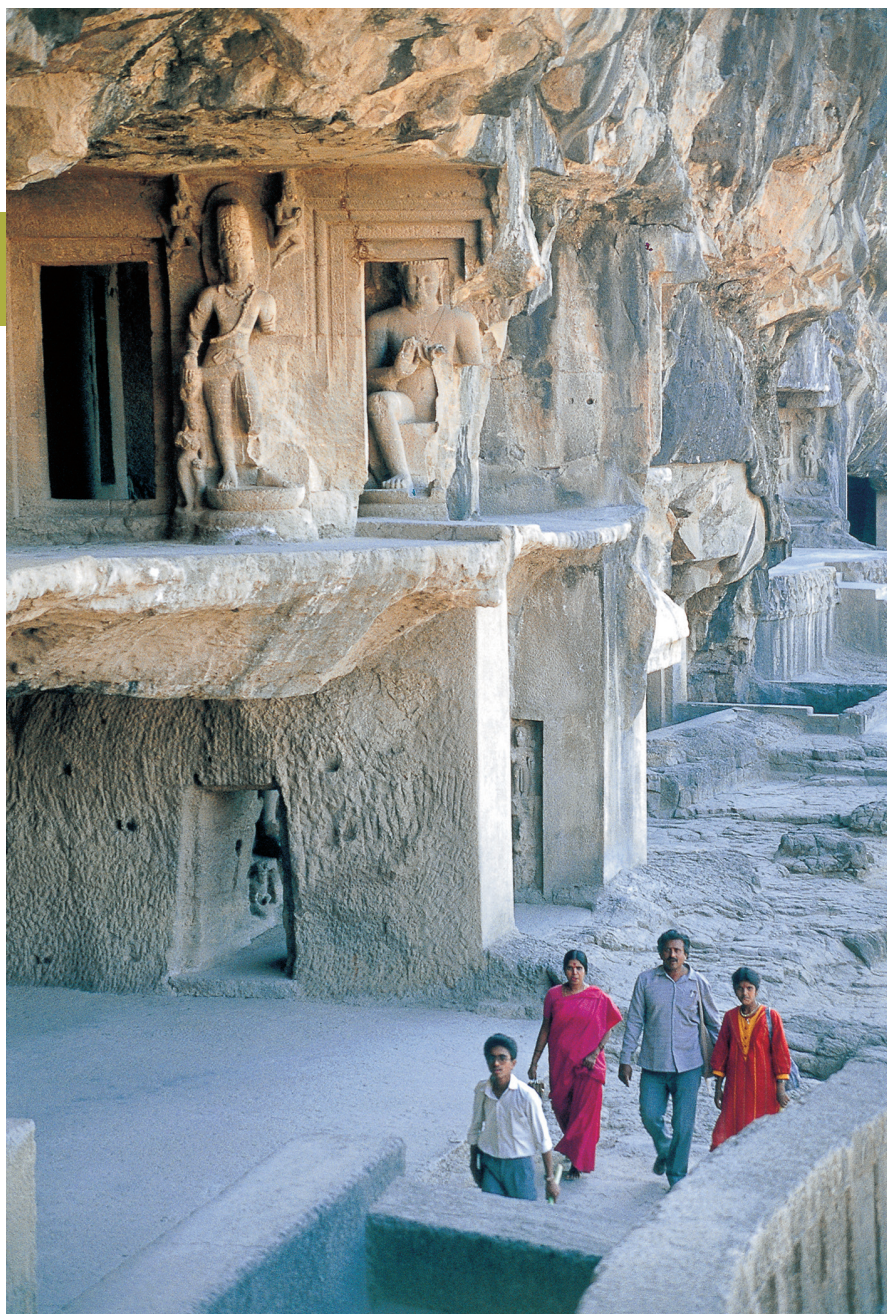
Colaba

Gateway of India

De Gateway of India is een 26 m hoge triomfboog die is gebouwd ter ere van het historische bezoek van koning George V en koningin Mary van Engeland aan India in 1911. De architect van de in geel basalt uitgevoerde poort was George Wittet, de ontwerper van onder andere het Prince of Wales Museum. De Gateway die in 1924 officieel werd geopend, ligt aan de Apollo Bunder, schuin tegenover het Taj Mahal Hotel. Hier kwamen schepen uit alle delen van de wereld aan, waardoor de Gateway letterlijk als toegangspoort tot India fungeerde. Dit was het eerste wat arriverende Engelsen van India te zien kregen. Voor velen was het na het uitroepen van de onafhankelijkheid ook het laatste wat ze van de ex-kolonie konden waarnemen.

Taj Mahal Hotel

Het in koloniale stijl gebouwde Taj Mahal Hotel werd in 1903 geopend en is het bekendste hotel van Mumbai. De bouw van dit legendarische hotel werd gefinancierd door de Tata's, een schatrijke parsifamilie die nog steeds een dominerende positie in de stad (en het land) inneemt.

De rotstempels van Ellora.

Boeddhistische grotten (1 t/m 12)

De boeddhistische grotten van Ellora verraden de invloed van de sekte der vajrayana. De aanhangers van deze stroming binnen het boeddhisme trachten het pad naar verlichting niet alleen door middel van zelfdiscipline en meditatie af te leggen, maar vooral door de nadruk te leggen op tal van magische aspecten. De stroming beschouwde de *sakti*, de vrouwelijke energie, als integraal onderdeel van de bodhisattva, de boeddha in wording; het samenvallen van de mannelijke en vrouwelijke energie is overigens een thema dat pas in de erotische kunst van de tempels van Khajuraho tot volle wasdom kwam.

De boeddhistische grotten zijn ontstaan in de tijd dat de boeddhistische religie in India op haar retour was. De grotten zijn over het algemeen eenvoudiger en minder gedecoreerd van aard dan de hindoeïstische tempels. Toch werden er wel pogingen ondernomen om de concurrentie van de hindoeïstische bouwmeesters te weerstaan, zoals de grotten 11 en 12 aantonen.

Van de boeddhistische grotten is alleen nummer 10 een chaitya (tempel). De overige elf zijn vihara's (kloosters): daarvan zijn de nummers 2, 5, 6, 11 en 12 het meest bezienswaardig.

In vroeger dagen gebruikte de lokale bevolking de grotten als wijkplaatsen tijdens hevige moessonregens. Sinds de grotten onder bescherming van de overheid zijn geplaatst, is hieraan een einde gemaakt.

Grot 2

Bodhisattva's aan de linker- en rechterkant van de hoofdingang bewaken dit klooster uit het midden van de 8ste eeuw. De vihara heeft twaalf fraaie bewerkte zuilen met een vierkante voet, een ronde middenpartij en een bekroning met een geribbeld kapiteel. Het heiligdom achter in het klooster bevat het beeld van een boeddha.

Grot 5

Met zijn rechthoekige vorm en forse afmetingen ziet dit klooster er indrukwekkend uit. Waarschijnlijk deed het dienst als vergader- en eetzaal voor de monniken.

Grot 6

Van dit architectonisch interessante klooster is de façade bijna geheel verdwenen. Het bestaat uit een centrale hal met twee rechthoekige zijhallen en een door bodhisattva's bewaakt heiligdom. De bodhisattva aan de linkerkant, Avalokiteswara, houdt een lotusbloem en een rozenkrans in de handen.

Zuid-India

De laatste jaren mag Zuid-India zich verheugen in een groeiende populariteit onder reizigers. De deelstaten Tamil Nadu, Kerala en Karnataka vormen een regio vol contrasten die de bezoeker heel wat te bieden heeft. Naast exotische tempels zijn er met palmen omzoomde stranden. Het verleden herleeft door de maharadja-paleizen en de hill stations, de heuvelresorts uit de Britse koloniale tijd. De wildreservaten en adembenemende tropische natuur laten een onvergetelijke indruk achter. De drie deelstaten hebben ieder een geheel eigen karakter. Karakteristiek voor Tamil Nadu is de monumentale tempelbouw, met de hoge, met kleurrijke beelden van goden en godinnen overdekte tempeltorens als voornaamste kenmerk. De deelstaat is het thuisland van de Dravidische beschaving, die zich sterk onderscheidt van de Arische cultuur van het noorden. Een uitbundige tropische natuur, met stranden, palmen en lagunelandschappen, is het visitekaartje van Kerala. De voornaamste trekpleister van Karnataka is de tempelarchitectuur van de Hoysala's, gekenmerkt door de toepassing van schitterend gedetailleerd beeldhouwwerk.

< Verkopers op de kleurrijke Devarajamarkt in Mysuru.

in 1753 Lord Clive, de Engelse generaal, veroveraar en grondlegger van het Britse gezag over India.

> *MUSEUM. Geopend: za.-do. 10-17 uur.*

Marina Beach

Het strand van Chennai strekt zich uit over een lengte van 13 km. Aan het strand ligt een oninteressant aquarium. Het ijspakhuis bij het aquarium uit 1842 deed in de dagen van de Raj, de Britse koloniale tijd, dienst als opslagplaats voor enorme stukken ijs die vanuit Amerika per boot naar India werden aangevoerd. De stukken ijs werden onder andere gebruikt als koel-element voor de Indiase treinen.

Parthasarathytempel

Aan de Triplicane High Road in de buurt van het aquarium ligt de aan Krishna gewijde Parthasarathytempel. De tempel werd in de 8ste eeuw n.Chr. door de Pallawa's gebouwd en is in de 16de eeuw gerestaureerd door de koningen van Vijayanagar. Het heiligdom dankt zijn naam aan Parthasarathy, de koninklijke wagenmenner van prins Arjoena uit de *Mahabharata*.

San Thomé

Deze kathedraal aan South Beach Road in het zuiden van de stad is in 1504 gebouwd, maar is meermalen gerestaureerd. In deze rooms-katholieke kerk die nog steeds in gebruik is, zou volgens de overlevering het stoffelijk overschot van de apostel Thomas begraven liggen.

Kapaleeswaratempel

In de wijk Mylapore ten westen van de kathedraal San Thomé staat de aan Shiva gewijde Kapaleeswaratempel. De tempel, met de voor de Zuid-Indiase tempelarchitectuur kenmerkende gebeeldhouwde toren of *gopuram*, is een goed voorbeeld van Dravidische bouwkunst.

> *TEMPEL. Geopend: dag. 4-12 en 16-20 uur. Niet-hindoes worden wel op de tempelhof toegelaten, maar mogen het heiligdom zelf niet betreden.*

Hertenpark van Guindy

Dit hertenpark ligt in een van de buitenwijken in het zuiden van de stad, bij Raj Bhavan, het paleis van de president van Tamil Nadu. Behalve herten heeft het park apen, jakhalzen en mungo's (civetkatten). Uniek is de kudde Indische antilopen, een van de bedreigde diersoorten van India. In het park staat een reptielenhuis met nagenoeg alle in India voorkomende slangen.

> *SLANGENBOERDERIJ. Geopend: wo.-ma. 9-17,30 uur. Op za. en zo. (16-17 uur) wordt bij slangen gif afgetapt waaruit een serum wordt gewonnen tegen slangenbeten.*

Overal op straat kun je zalige, mierzoete chai kopen.

heid ging het vorstendom Mysuru op in de Indiase Unie. De naam Mysuru is afgeleid van Mahishasura, de demon uit de hindoemythologie die hier ooit woonde voor hij sneuvelde in de strijd tegen de godin Chamundeshwari.

Mysuru is een bijzonder plezierige stad met veel bomen en parken en wordt daarom wel de tuinstad van India genoemd. De stad is het centrum van de Indiase sandelhoutindustrie. Sandelhout dient als basis voor de bereiding van parfum en wierook. Er zijn naast een grote staatsonderneming de nodige kleine werkplaatsen die je kunt bezoeken. Daarnaast is Mysuru een vooraanstaand handwerkcentrum met vooral houtsnijwerk. De stad speelt een rol van betekenis wat betreft onderwijs en cultuur in de regio.

Maharadjapaleis

In het hart van de stad ligt een in Indo-Saraceense stijl gebouwd paleis, dat een van de grootste gebouwen van India is. Het werd in 1907 gebouwd op de plaats van het in 1897 door brand verwoeste oude maharadjapaleis. De voormalige koninklijke familie woont nog in een deel van het paleis en daarom is het gebouw slechts gedeeltelijk voor het publiek opengesteld.

Het interieur doet door het gebruik van kostbare materialen overdadig aan. De witmarmeren vloeren zijn ingelegd met mozaïekwerk; sommige deuren zijn van massief zilver; de mahoniehouten plafonds zijn met beeldhouwwerk versierd. Schilderijen tonen het leven uit de koloniale tijd. Op zon- en feestdagen wordt het paleis 's avonds schitterend verlicht. Tijdens het Dusehrafestival in september of oktober start vanaf het paleis een indrukwekkende processie met muziek, paarden en olifanten voor een tocht door de stad.

> **PALEIS.** Geopend: dag. 10.30–17.30 uur.

Devaraja markt

De kleurrijke Devaraja markt, in het hart van Mysuru, is zeer levendig. Vrouwen die betelbladeren verkopen, kleurstofpoeder dat in prachtige conische vormen is opgemaakt en de drukke groentenmarkt. Het is zo'n markt waar je uren overheen kunt dwalen en honderden foto's kunt maken. Bezoek hem op verschillende tijden op de dag.

Sri Chamundeshwaritempel

De tempel ligt op de top van een 1065 m hoge heuvel en is genoemd naar de beschermheilige van de maharadja's van Mysuru. De top kun je via een meer dan 1000 treden tellend pad bereiken. Onderweg kun je genieten van het fraaie uitzicht over de stad. Op ongeveer een derde van de top ligt een 5 m grote, uit één stuk rots gehouwen Nandi-stier.

De grote Sri Chamundeshwaritempel heeft een 40 m hoge, zeven verdiepingen tellende gopuram. Naast de tempel staat het beeld van de demon Mahishasura, die door Chamundeshwari verslagen werd. Wie de moed heeft

Het paleis in Mysuru wordt verlicht met honderden lampjes.

verloren om de lange weg terug opnieuw te voet af te leggen, kan vanaf de top een bus naar het centrum van de stad nemen.

> **TEMPEL.** Geopend: dag. 7–13 en 15.30–19.30 uur.

Omgeving van Mysuru

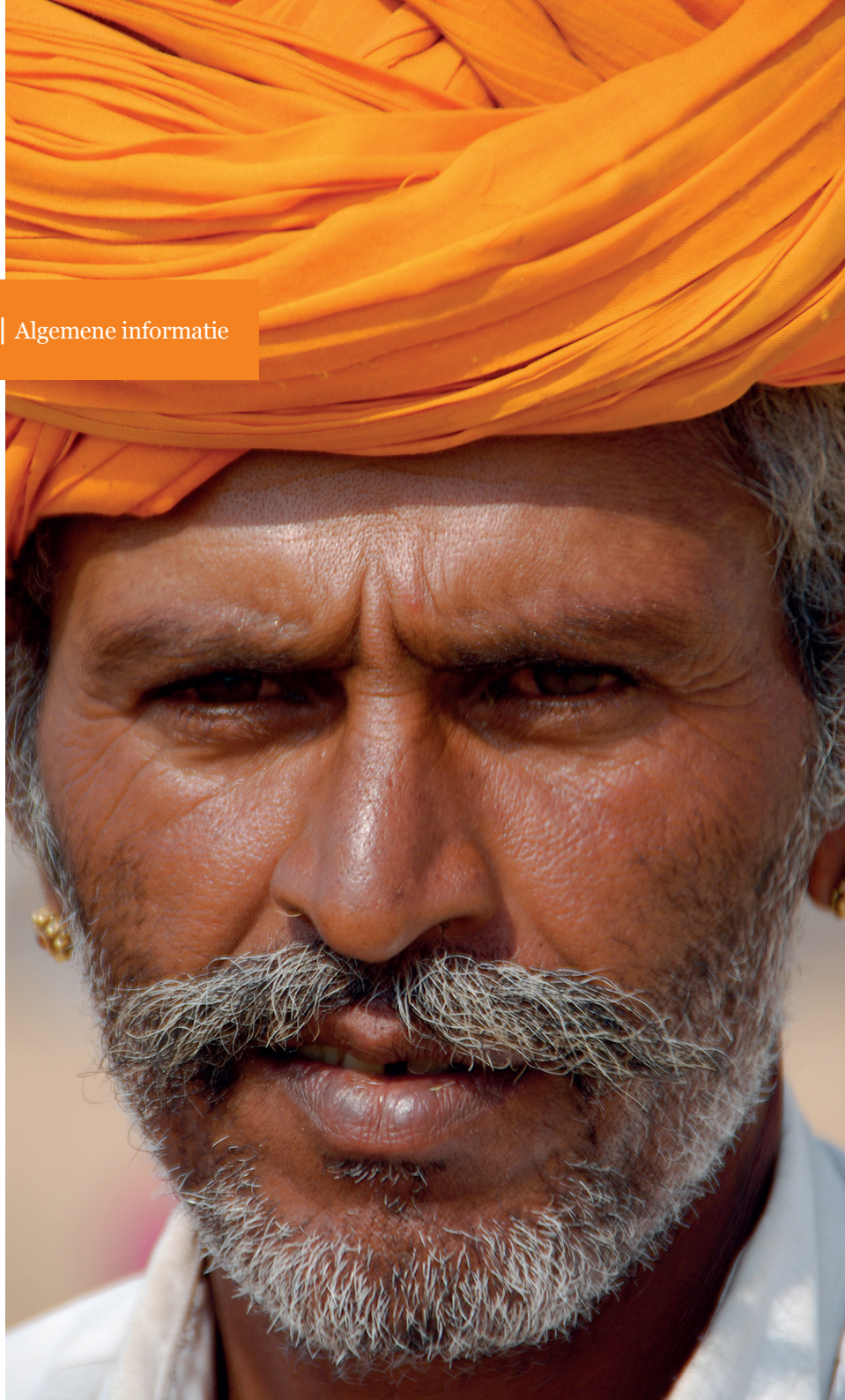
Somnathpur

Bij Somnathpur, een dorp 35 km ten oosten van Mysuru, ligt een van de best bewaard gebleven voorbeelden van de sublieme bouwkunst van de Hoysala's. De tempel van Sri Chennakeshava is ontworpen door Somanatha, een hoge officier aan het hof van koning Narasimha III (1254–1291), en is gewijd aan een reïncarnatie van Vishnoe.

De tempel ligt op een door zuilengalerijen besloten binnenplaats. Het verhoogde stervormige platform waarop het heiligdom staat, is kenmerkend voor de Hoysala-bouwstijl. De tempel bestaat uit een rechthoekige hal en drie sikharavormige torens.

Het bijzondere aan de Chennakeshavatempel is het beeldhouwwerk dat aan de buitenzijde is aangebracht. De muren zijn bezaaid met friezen, panelen en beelden: geen stukje is onbedekt gebleven. Het beeldhouwwerk is zeer rijk aan details, met ruiters te paard, olifanten, mythische dieren, goden en godinnen en voorstellingen uit de grote hindoedichtwerken.

> **TEMPEL.** Geopend: dag. 9–17.30 uur.

ADRESSEN

Ambassades en consulaten

- Nederlandse ambassade in India: 6/50F Shantipath, Chanakyapuri, New Delhi, tel. +91-11-2419 7600, e-mail: nde@minbuza.nl.
- Belgische ambassade in India: 50 N Shantipath, Chanakyapuri, New Delhi, Tel. +91-11-4242 8000, e-mail: newdelhi@diplobel.fed.be, www.diplomatie.be/newdelhinl.
- Ambassade van de republiek India in Nederland: Buitenvoortweg 2, 2517 KD Den Haag, tel. 070-346 9771, fax 070-361 7072; www.indianembassy.nl.
- Ambassade van de republiek India in België: Vleurgatsesteenweg 217, 1050 Brussel, tel. 02-640 9140, fax 02-648 9638; www.indembassy.be.
Zowel Nederland als België hebben consulaten in Mumbai en Kolkata; de adressen staan hieronder bij de betreffende steden.

Indiaas Verkeersbureau

- IJsbaanpad 9-11, 1076 CV Amsterdam, tel. 020-620 8991, www.indiatourismamsterdam.com.

INDIA OP INTERNET

Het internet is een uitstekende bron van informatie voor reizigers naar India. Voor directe informatie kun je terecht bij de volgende websites. De officiële site van de Government of India Tourist Office Europe, www.indiatourismamsterdam.com, heeft links naar deelstaten, festivals, kunst, natuur, spirituele zaken

en biedt ook hotelinformatie. De top-50 van beste Indiase websites vind je op www.bestindiainsites.com. Een leuke en nuttige site is www.indiatravelinfo.com. Een andere aardige pagina is www.indiantravelportal.com. De site www.mustseeindia.com geeft zeer uitvoerige toeristische informatie over bezienswaardigheden, klimaat, hotels, vervoer e.d. Wie informatie zoekt over visa en de veiligheidssituatie kan terecht op de website van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse zaken, www.minbuza.nl, met info over reisdocumenten, tips voor wijs op reis en adressen van ambassades en consulaten. Voor België is het adres www.diplomatie.belgium.be.

REIZEN NAAR EN IN INDIA

India bezoeken betekent keuzes maken. Er zullen niet veel mensen zijn die over voldoende tijd beschikken om het hele subcontinent te bereizen. Populaire bestemmingen zijn Rajasthan, Uttar Pradesh en Zuid-India. De combinatiereis Noord-India/Nepal staat al jaren op het programma van veel reisorganisaties. En bestemmingen als Odisha, Darjeeling en Sikkim zijn in opkomst.

India kun je op talrijke manieren verkennen. Wie voor comfortabel reizen kiest, luxueus onderdak in vijfsterrenhotels prefereert en in relatief korte tijd veel wil zien, kan het beste een geheel verzorgde groepsreis nemen. Veel Nederlandse en

KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN

India heeft een groot aantal Engelstalige kranten en weekbladen. De bekendste kranten zijn *Times of India* (www.timesofindia.com), *The Statesman*, *Indian Express* en *Hindustan Times*. Ze verschijnen dagelijks in diverse regionale edities. Veelgelezen tijdschriften zijn *Illustrated Weekly* en *India Today* (www.india-today.com). De Indiase pers is sterk op eigen land en regio gericht en bevat nauwelijks Europees nieuws. In de grote steden zijn Britse en Amerikaanse bladen te koop.

OPENINGSTIJDEN

Indiase winkels zijn open van maandag tot en met zaterdag van 10–17 uur. Postkantoren hanteren op werkdagen dezelfde openingstijden als winkels, maar sluiten op zaterdag om 12 uur. Hoofdkantoren in de grote steden blijven langer open en bieden hun diensten ook op zondagochtend aan.

Banken zijn geopend op werkdagen van 10 tot 14 uur en een keer per 14 dagen op zaterdag van 10 tot 12 uur. Winkels, banken en andere overheidsinstellingen zijn op zondag en sommige feestdagen gesloten. De datum van een aantal feestdagen varieert per jaar. Nationale feestdagen met een vaste datum zijn:

- 26 januari: Dag van de Republiek
- 15 augustus: Onafhankelijkheidsdag
- 2 oktober: Geboortedag Mahatma Gandhi

- 16 november: Geboortedag Geroe Nanak
- 25 december: Kerstmis

POST

De Indiase Post werkt niet altijd even snel, maar is vooral zeer accuraat. Brieven en kaarten naar Europa doen er twee tot drie weken over.

Brieven voor de poste restante kun je vanuit Nederland en België versturen naar de hoofdkantoren (GPO) van steden zoals Kolkata, Delhi, Mumbai en Chennai. Vermeld de achternaam van de geadresseerde in hoofdletters en onderstreep deze om misverstanden te voorkomen.

Postzegels zijn te koop op postkantoren en in grotere hotels. De tarieven voor post naar het buitenland komen overeen met die in Europa. Je kunt de post meestal in het hotel afgeven. Wanneer je zelf naar het postkantoor gaat, moet je erop toezien dat brieven ter plekke worden afgestempeld om diefstal van de postzegels (en verlies van de brief) te voorkomen.

De situatie op het postkantoor is vaak chaotisch. Vooral het versturen van pakketpost kan veel tijd vergen. Souvenirs die je gekocht hebt in een Government of State Emporium kun je door de winkel naar Nederland of België laten versturen. In andere winkels loop je het risico dat het gekochte niet op de plaats van bestemming aankomt.

REISTIJD

De beste reistijd is afhankelijk van de bestemming. Over het algemeen

kun je het beste in onze winter, van november tot maart, het land bereizen. De zomermaanden zijn geschikt voor een bezoek aan de hogergelegen gebieden in de Himalaya, zoals Ladakh.

SOUVENIRS

India is een waar paradijs voor liefhebbers van handwerkartikelen. De verscheidenheid aan ambachtelijke producten is overweldigend, de kwaliteit is vaak goed en de prijzen zijn soms verrassend laag. In de door de overheid gecontroleerde winkels (Government Emporium) kun je artikelen kopen tegen vaste prijzen; elders is afdingen de regel. Enkele populaire souvenirs:

- wollen en zijden tapijten met Perzische motieven uit Kashmir; geweven katoenen kleden (duries) uit Rajasthan; kleurrijke Tibetaanse tapijten uit Ladakh en Sikkim.
- bijoutheriekistjes, schaaltes en kopjes van papier-maché uit Kashmir.
- Indiase kleding zoals zijden sari's en de met kralen en spiegeltjes afgezette kleding van Rajasthan.
- handgeweven en geborduurde geitenwollen sjaals (pashmina's) uit Kashmir.
- kameellere schoenen en tassen uit Rajasthan.
- edelstenen, sierstenen, gouden en zilveren sieraden uit Rajasthan en Ladakh.
- bronzen beeldjes uit Zuid-India, zoals een replica van het beeldje

van Shiva als Nataraja, heer van de dans.

- bijoutheriekistjes met marmer inlegwerk uit Agra.
- stenen godenbeeldjes, onder andere van de olifantgod Ganesh, uit Mahabalipuram, Zuid-India.
- thee uit Darjeeling.
- muziekinstrumenten, zoals de sitar.

TELEFOON

Het telefoonverkeer vanuit India met het buitenland is de laatste jaren sterk verbeterd. Je kunt eenvoudig en voor een klein bedrag een SIM-kaart kopen voor jouw eigen telefoon. Hiermee heb je tevens toegang tot het 4G-netwerk dat grote delen van India bestrijkt.

TIJDVERSCHIL

Ondanks de grootte van het land heeft India maar één tijdzone. In de winter is het in India 4,5 uur later dan in Nederland; tijdens de zomer bedraagt het tijdverschil 3,5 uur.

TOEGANGSPRIJZEN

De overheden van de deelstaten hanteren voor bezienswaardigheden verschillende entreeprijzen voor buitenlanders en binnenlandse bezoekers. Voor de belangrijkste attracties betalen buitenlanders tussen 5 en 10 dollar. De Indiase bevolking – zowel rijk als arm – betaalt een fractie van de entreeprijzen voor buitenlanders.